Sprawności – zestaw uzupełniający

I. Wspierające program „Barwy przyszłości”
II. Wyrobienie harcerskie
III. Wspierające wychowanie duchowe i religijne
IV. Hobby
V. Sprawności dodatkowo wspierające działania wychowawcze w drużynach integracyjnych i Nieprzetartego Szlaku
VI. Sprawności drużyn specjalnościowych

I. WSPIERAJĄCE PROGRAM ZHP BARWY PRZYSZŁOŚCI

Znawczyni własnej miejscowości/znawca własnej miejscowości * *

1. Na podstawie wywiadów z mieszkańcami ustaliła/ił najważniejsze wydarzenia w swojej miejscowości w XX wieku.
2. Dowiedziała/ał się, czy istnieje w jej/jego miejscowości lista honorowamieszkańców. Kto jest na tej liście i dlaczego?
3. Przedstawiła/ił historię swojej miejscowości w formie pisanej (artykuł w gazecie) lub ustnej (gawęda na zbiórce).
4. Zorganizowała/ał wraz z zastępem grę miejską dla drużyny.
5. Dowiedziała/ał się, jak przedstawia się aktualna sytuacja mieszkańców (z czego się utrzymują, jak spędzają czas wolny, co robią najmłodsi mieszkańcy itd.).

Przewodniczka po regionie/przewodnik po regionie **

1. Wzięła/ął udział w zwiadzie etnograficznym zastępu w wybranej okolicy. Dokonała/ał obserwacji stylu budownictwa, elementów sztuki ludowej, języka mieszkańców.
2. Na ognisku drużyny zaprezentowała/ał swoje spostrzeżenia, zdjęcia, szkice oraz co najmniej jeden przedmiot będący wyrobem rzemiosła ludowego z wybranej okolicy.
3. Skompletowała/ał biblioteczkę zawierającą pozycje opisujące interesujący ją/go region.
4. Poznała/ał co najmniej jeden taniec lub piosenkę, przyśpiewkę ludową z wybranego regionu.

Znawczyni regionu/znawca regionu ***

1. Zwiedziła/ił wraz z zastępem muzeum regionalne lub skansen.
2. Potrafi wskazać atuty kulturowe swojego regionu. Zna zagrożenia dla jego rozwoju.
3. Poznała/ał główne problemy ochrony środowiska swojego regionu. Podejmuje wraz z drużyną działania zmierzające do ich rozwiązania.
4. Dowiedziała/ał się, jaki jest adres internetowy własnego województwa. Śledzi na bieżąco informacje tam się ukazujące.
5. Nawiązała/ał kontakt z redakcją lokalnego radia lub gazety, pomogła/pomógł w przygotowaniu cyklu artykułów o ciekawostkach regionu.

Etnografka/etnograf ***

1. Poznała/ał gwarę regionu, w którym mieszka lub język mniejszości, zamieszkującej na tym terenie i inne charakterystyczne elementy kultury regionu.
2. Przedstawiła/ił swoje zbiory opowieści i pieśni ludowych oraz publikacji o działalności twórców ludowych, zespołów folklorystycznych.
3. Na wycieczce drużyny pełniła/ił rolę przewodnika po obiektach kultury ludowej.
4. Zaznaczyła/ył na mapie Polski regiony etnograficzne oraz scharakteryzowała/ał je.

Młoda Europejka/młody Europejczyk *

1. Dowiedziała/ał się, kim był Robert Schuman, co to jest Unia Europejska.
2. Przygotowała/ał do harcówki mapę Polski z zaznaczonymi sąsiadami naszego kraju.
3. Przygotowała/ał dla zastępu konkurs na najlepszy plakat o Europie.
4. Zna symbole jednoczącej się Europy. Wykonała/ał flagę europejską do harcówki.

Europejka/ Europejczyk **

1. Dowiedziała/ał się, czym była Deklaracja Schumana i jakie miała znaczenie w pokojowym jednoczeniu kontynentu.
2. Umie wymienić kraje należące do Unii Europejskiej.
3. Przygotowała/ał dla drużyny kwiz o Europie, jego pytania dotyczyły krajów, stolic, głównych rzek i najbardziej znanych zabytków.
4. Poznała/ał hymn Unii Europejskiej. Na zbiórce nauczyła/ył innych go śpiewać.
5. Poznała/ał główne instytucje zjednoczonej Europy.

Obywatelka Europy/obywatel Europy ***

1. Poznała/ał główne etapy tworzenia się Unii Europejskiej. Potrafiła/ił wymienić założycieli zjednoczonej Europy. Dowiedziała/ał się jaki mieli wkład w integrowanie Europy.
2. Poznała/ał instytucje europejskie oraz ich kompetencje. Przygotowała/ał do harcówki planszę przedstawiającą te instytucje.
3. Dowiedziała/ał się, czym jest obywatelstwo europejskiej i jakie płyną z niego korzyści.
4. Rozumie proces integracji Polski z instytucjami europejskimi.
5. Przygotowała/ał dla drużyny debatę nad przyszłością Europy.

Znawczyni Europy/znawca Europy – mistrzowska

1. Poznała/ał wkład polskich myślicieli w proces jednoczenia Europy.
2. Poznała/ał historię integracji europejskiej. Rozumie różne podejścia do przyszłości Europy.
3. Dowiedziała/ał się, jaka jest procedura podejmowania decyzji w UE oraz jaka jest waga polskiego głosu.
4. Przygotowała/ał warsztaty na temat integracji europejskiej lub zagadnienia szczegółowego dla wybranej grupy.
5. Dowiedziała/ał się, jakie instytucje oraz organizacje w Polsce zajmują się tematyką integracji europejskiej. Zgłosiła/ił się do współpracy z Regionalnym Centrum Integracji Europejskiej.
6. Poznała/ał sposoby pozyskiwania funduszy europejskich, np. program „Młodzież”, programy dla studentów.

Znawczyni praw człowieka/znawca praw człowieka **

1. Wie, czym są prawa i wolności człowieka. Rozumie pojęcie godności.
2. Wie, jakie główne dokumenty międzynarodowe ustanawiają podstawowe prawa i wolności człowieka. Przygotowała/ał do harcówki plakat z katalogiem podstawowych praw i wolności człowieka.
3. Wie, jakie organizacje pozarządowe w Polsce podejmują tematykę praw człowieka. Nawiązał z nimi współpracę.
4. Wie, w których krajach prawa człowieka nadal są łamane. Przygotowała/ał wraz z drużyną akcję propagującą prawa człowieka. W tym celu nawiązała/ał współpracę z najbliższą organizacją zajmującą się tą problematyką.

Obrońca praw człowieka ***

1. Wie, skąd pochodzi idea praw człowieka oraz jakie wydarzenia miały największy wpływ na ich rozwój. Rozumie czym są kolejne generacje praw człowieka.
2. Zna najważniejsze dokumenty międzynarodowe dotyczące praw człowieka. Wie, które organizacje międzynarodowe odpowiadają za przestrzeganie praw człowieka.
3. Wybrała/ał jedną dziedzinę praw człowieka, którą poznała/ał w sposób szczególny (np. prawa kobiet, prawa dzieci, prawa uchodźców).
4. Przygotowała/ał dla drużyny zbiórkę na ten temat. Przygotowała/ał w szczepie lub hufcu akcję na rzecz ochrony konkretnej grupy. W tym celu nawiązała/ał współpracę z np. Amnesty International.
5. Wie, w jakich krajach prawa człowieka są nadal łamane. Przygotowała/ał mapę prezentującą te kraje oraz opisującą przykładowe problemy, zaprezentowała/ał ją na zbiórce drużyny.

Młody wyborca ***

1. Wyraziła/ił i uzasadniła/ił swoje zdanie na temat udziału harcerzy i harcerek w samorządności szkolnej.
2. Potrafiła/ił określić, w jaki sposób jego zastęp i zastępowy uczestniczą w samorządnym realizowaniu zadań w drużynie.
3. Wzięła/wziął udział w tworzeniu programu wyborczego do samorządu szkolnego.
4. Zapoznała/ał się z podstawowymi zasadami wyborczymi w Polsce, wie, jakie wybory odbywają się w naszym kraju i co to jest referendum.

Wyborca – mistrzowska

1. Wyraziła/ił i uzasadniła/ił swoje zdanie na temat udziału obywateli w formach demokratycznego sprawowania władzy samorządowej i państwowej. Zna istotę społeczeństwa obywatelskiego.
2. Potrafi wskazać, na czym polega samorządność drużyny w realizacji zadań.
3. Prześledziła/ił programy partii politycznych w Polsce, zwracając uwagę na główne problemy społeczne, na które one odpowiadają. Zapoznała/ał się z układami sił partyjnych w Niemczech, Anglii i Francji oraz w innych, budzących zainteresowanie, krajach.
4. Wzięła/wziął udział w wyborach do samorządu uczniowskiego lub władz samorządowych i państwowych.
5. Rozumie mechanizmy sprawowania władzy w państwie demokratycznym, rolę wyborów i zasadę pomocniczości państwa.

Negocjartorka/negocjator ***

1. Przeprowadziła/ił ćwiczenie, dyskusję lub debatę, podczas której skuteczne negocjował między dorosłymi a dziećmi.
2. Przedstawiła/ił zastępowi podstawowe zasady negocjacji.
3. Przeprowadziła/ił dla zastępu warsztaty z komunikacji.
4. Doprowadziła/ił do porozumienia między dwiema zwaśnionymi stronami.
5. Łagodziła/ił konflikty w zastępie, klasie lub drużynie różnymi sposobami.

Organizatorka nauki/ organizator nauki *

1. Opracowała/ał tygodniowy rozkład zajęć, uwzględniła/ił w nim wszystko, czym się zajmuje w poszczególne dni (lekcje, zajęcia pozalekcyjne, obowiązki domowe, czas odpoczynku).
2. Zorganizowała/ał sobie miejsce do nauki w domu (pokój, oświetlenie, ustawienie krzesła itp.).
3. Przedstawiła/ił kolegom zestaw ćwiczeń odprężających, stosowanych podczas przerw.
4. Dowiedziała/ał się, w jakich zajęciach pozalekcyjnych i na jakich zasadach można brać udział w szkole, okolicznych klubach lub domach kultury i przedstawiła/ał to na zbiórce zastępu. Zrobiła/ił mapkę okolicy lub dzielnicy, z informacją gdzie odbywają się jakieś zajęcia pozalekcyjne.
5. Dowiedziała/ał się, jakie czasopisma popularno-naukowe są dostępne na rynku, zastanowiła/ał się, które są przeznaczone dla niego, przeczytała/ał jeden wybrany numer i zaprezentowała/ał zastępowi najciekawszy artykuł w dowolnej formie, zwracając uwagę na różne możliwości poszerzania wiedzy.

Organizatorka czasu/organizator czasu **

1. Planując swój czas korzysta z kalendarza i terminarza.
2. Przedstawiła/ił zastępowi różne propozycje aktywnego spędzenia wolnego czasu i zorganizowała/ał wybraną przez zastęp propozycję wspólnego spędzenia czasu poza zbiórką.
3. Przeprowadziła/ił sondę wśród uczniów klasy, szkoły na temat spędzania wolnego czasu dzieci, z wynikami sondy zapoznała/ał drużynę.
4. Zna zasady gospodarowania czasem.

Planista ***

1 Zorganizowała/ał dla drużyny udział w wybranym przedsięwzięciu pozaharcerskim.
2 Współorganizowała/ał biwak drużyny, brała/ał udział w podziale zadań, była/był odpowiedzialna/ny za kilka z nich (np. lista zakupów, dojazdy, zamówienie autokaru).
3 Sporządziła/ał plan, program i preliminarz wybranego przedsięwzięcia dla drużyny.
4 Zaplanowała/ał kilka ciekawych propozycji do planu pracy drużyny, propozycje przedstawiła/ał Radzie Drużyny, a po zatwierdzeniu uczestniczyła/ył w ich realizacji.

Starsza siostra/starszy brat *

1. Opiekowała/ał się młodszym dzieckiem przez kilka godzin umiejętnie je zabawiając
2. Pozostając pod opieką rodziców zadbała/ał o powierzone dziecko

- przestrzegała/ał godzin karmienia,
- przygotowała/ał do wyjścia na spacer w odpowiednim ubraniu,
- towarzyszyła/ył przy toalecie porannej i wieczornej,
- ułożyła/ał do snu.

3. Potrafi zapewnić bezpieczeństwo zabawy w domu i na spacerze.
4. Przygotowała/ał grę lub zabawę dla dzieci w wieku przedszkolnym, przeprowadzając ją z rodzeństwem własnym lub przyjaciół albo z dziećmi na podwórku

Piastunka/piastun **

1. Systematycznie opiekowała/ał się młodszym dzieckiem (rodzeństwem, dzieckiem sąsiadów) przez dłuższy okres (miesiąc, wakacje):

-przygotowała/ał odpowiednie posiłki
- wyprowadzała/ał na spacer w odpowiednim ubraniu
-myła/ył i kładła/ał do snu
-zapewniała/ał bezpieczną zabawę
-pomagała/ał w nauce (w przypadku opieki nad dzieckiem w wieku szkolnym).

2. Własnoręcznie przygotowała/ał niespodziankę dla dziecka (zabawka, ubranko, ulubiony podwieczorek).
3. Opracowała/ał krótką bibliografię książek dotyczących opieki nad dzieckiem. Zapoznała/ał zastęp z jedną z nich.
4. Opracowała/ał kilka interesujacych zabaw i gier dla dzieci.
5.

Pomocna dłoń *

1. Opiekowała/ał się młodszym rodzeństwem lub innym dzieckiem pod nieobecność rodziców zapewniając bezpieczeństwo i przygotowując posiłki
2. Pomagała/ał rodzicom w organizacji dużego rodzinnego wydarzenia (remont, uroczystość, pakowanie na wakacje).
3. Opiekowała/ał się chorym domownikiem lub sąsiadem podając posiłki i lekarstwa, umilając czas.
4. Wyręczyła/ał inną osobę w wykonaniu jakiegoś jej obowiązku.

Uczynna/uczynny **

1. Samodzielnie lub razem z zastępem dotarła/dotarł do osób potrzebujących pomocy w okolicy (osoby starsze, niepełnosprawne, samotne), przedstawiła/ił wykaz takich osób radzie drużyny.
2. Sprawdziła/ił, jakiej pomocy potrzebują od niego członkowie rodziny (rodzice, dziadkowie, rodzeństwo), przyjęła/przyjął na siebie kolejny, nowy obowiązek rodzinny (np. pomoc w nauce rodzeństwu lub kuzynostwu, pomoc w prowadzeniu ogrodu dziadków, mycie samochodu) i wypełniała/ał go rzetelnie przez co najmniej miesiąc.
3. Przez dłuższy okres, np. zimą, w wakacje, pomagała/ał osobie starszej, niepełnosprawnej, samotnej, potrzebującej opieki.
4. Pełniła/ił służbę w szkolnej stołówce, świetlicy lub bibliotece, pomagając młodszym.

Domowniczka/domownik *

1. Estetycznie nakryła/ył stół do codziennego posiłku i na uroczysty obiad rodzinny.
2. Posprzątała/ał kuchnię, umieszczając wszystko na właściwym miejscu.
3. Zabezpieczyła/ył przed zepsuciem: wędliny, masło, pieczywo, mleko.
4. Odkurzyła/ył mieszkanie, stosując właściwy sprzęt i środki do podłóg, mebli, dywanów.
5. Przygotowała/ał podwieczorek, przyjęcie dla członków rodziny, zadbała/ał o właściwy wystrój, jadlospis.
6. Pielęgnowała/ał kwiaty domowe (podlewanie, przesadzanie).

Gospodyni/gospodarz **

1. Zrobiła/ił pranie prawidłowo segregując rzeczy do prania, stosując odpowiednie proszki i płyny.
2. Pod opieką osoby dorosłej umyła/ył okna,
3. Pod opieką osoby dorosłej naostrzyła/ył noże.
4. Nauczyła /ył się prawidłowo posługiwać sprzętem gospodarstwa domowego.
5. Zrobiła/ił listę zakupów oraz zakupy potrzebne do całodziennego wyżywienia rodziny. Samodzielnie przygotowała/ał posiłek dla domowników.

Pani domu/pan domu ***

1.Przez kilka dni zajmowała/ał się prowadzeniem domu:

- utrzymywała/utrzymywał czystość i porządek w mieszkaniu
- przyrządzała/ał wszystkie posiłki zgodnie z opracowanym przez siebie tygodniowym jadłospisem
- zorganizowała/ał tygodniowe zakupy według wcześniej przygotowanej listy

1. Zorganizowała/ał uroczystość rodzinną dla kilku osób, przygotowała/ał potrawy. Zadbała/ał o odpowiednią oprawę przyjęcia (muzyka, eleganckie nakrycie, wystrój pokoju).
2. Skompletowała/ał lub przejrzała/ał apteczką domową. po uzgodnieniu z rodzicem uzupełniła/ił ewentualne braki.
3. Dokonała/ał miesięcznych opłat za mieszkanie, telefon, gaz
4. Odczytała/ał liczniki na wodę i gaz, przygotowała/ał dom do dłuższej nieobecności (wyłączenie wody, gazu, zabezpieczenie mieszkania przed kradzieżą, zalaniem).

Opiekun chorych/opiekunka chorych **

1. Opiekowała/ał się chorym w domu lub na obozie. Wykonywała/ał następujące czynności:
   - sprzątała/ał w pomieszczeniu, w którym przebywał chory,
   - ścieliła/ił łóżko i zmieniała/ał pościel,
   - podawała/ał posiłki i lekarstwa według zaleceń lekarza.
2. Przygotowała/ał dietetyczny posiłek odpowiedni do rodzaju choroby osoby, którą się opiekowała/ał.
3. Pomogła/pomógł chorej osobie w załatwieniu spraw osobistych, np. przekazując wiadomości do szkoły lub pracy, robiąc zakupy.
4. Zorganizowała/ał choremu rozrywkę, starając się ulżyć jego dolegliwościom.

Historyk rodzinny **

1. Poznała/ał historię swojej rodziny, wykonała/ał wykaz ważnych rodzinnych dat.
2. Uporządkowała/ał album rodzinny, opisała/ał zdjęcia, ułożyła/ał je chronologicznie.
3. Odtworzyła/ył drzewo genealogiczne swojej rodziny przynajmniej trzy pokolenia wstecz, korzystając np. z ksiąg kościelnych lub dokumentów rodzinnych uporządkowała/ał dokumentację i pamiątki rodzinne (świadectwa, dyplomy, listy, pamiątki.

4. Prowadziła/ił kronikę rodziny, zapisała/ał w niej np. kilka ciekawych przygód rodziny, wywiadów przeprowadzonych ze starszymi członkami, słowniczek pierwszych słów młodszego rodzeństwa.
5. Współorganizowała/ał i uczestniczyła/ył w rodzinnej wycieczce do miejsc dla rodziny ważnych (np. miejscowość, z której pochodzą dziadkowie, kościół, w którym brali ślub, miejsce, gdzie poznali się rodzice, miejsce walki, w której uczestniczyli członkowie rodziny).

Bankier *
1. Wie, z jakiego banku korzystają rodzice, gdzie się znajduje i jakie usługi oferuje.
2. Opłaciła/ił w banku lub na poczcie rachunki domowe.
3. Poznała/ał dostępne dla siebie sposoby oszczędzania pieniędzy i przedstawiła/ił je na zbiórce zastępu..
4. Zaoszczędziła/ił wyznaczoną kwotę pieniędzy, przeznaczając ją na wybrany przez siebie cel.

Bankowiec **
1. Zebrała/ał informacje na temat ofert różnych banków – wie, jakie usługi oferują i na jakich warunkach. Wie, które banki mają oferty skierowane do młodzieży.
2. Wie, co to jest: kredyt, pożyczka, lokata, przelew, konto bankowe.
3. Potrafi wypłacić pieniądze z bankomatu. Potrafi korzystając z Internetu dokonać przelewu bankowego.
4. Potrafi wypełnić druk przekazu i przelewu pocztowego, wie, jaka jest różnica między nimi.
5. Przez okres 2 miesięcy zbierała/ał systematycznie składki w zastępie/drużynie i właściwie rozliczyła/ył je ze skarbnikiem drużyny.

Znawczyni bankowości/znawca bankowości ***
1. Zna historię pieniądza i zaprezentowała/ał ją w ciekawej formie drużynie.
2. Wie, co to jest: ROR, prowizja, stopa procentowa, kapitalizacja odsetek.
3. Na podstawie zebranych informacji na temat ofert banków (w tym internetowych) wybrała/ał propozycję najdogodniejszą dla siebie oraz zaprezentowała/ał swój wybór drużynie i uzasadniła/ił go.
5. Założyła/ył konto w banku i dokonała/ał na nim podstawowych operacji. Systematycznie planuje i rozlicza swoje wydatki.

Młody pracownik ***
1. Zna różne techniki określania predyspozycji zawodowych. Dokonała/ał samooceny i określiła/ił swoje predyspozycje zawodowe.
2. Zapoznała/ał się z ofertami rynku pracy w wybranej przez niego dziedzinie. Wie, jakie są oczekiwania potencjalnego pracodawcy.
3. Przedstawiła/ił drużynie techniki autoprezentacji przydatne przy rozmowach z pracodawcą..
4. Zorganizował szkolenie dla członków zastępu z zakresu pisania CV i listów motywacyjnych.
5. Zorganizowała/ał w drużynie “Harcerskie pośrednictwo pracy”.

Przewodniczka po rynku pracy/przewodnik po rynku pracy – mistrzowska
1. Systematycznie prowadzi szkolenia dla swojego środowiska harcerskiego /klasy na temat przygotowania do podjęcia pierwszej pracy.
2. Współpracuje z lokalnym Urzędem Pracy w celu aktualizowania bazy ofert pracy i systematycznego przedstawiania jej w hufcu (np. gazetka, tablica ogłoszeń).
3. Opracowała/ał młodzieżowy poradnik dotyczący przygotowania podjęcia pierwszej pracy.
4. Zapoznała/ał się z możliwościami podejmowania przez młodzież pracy za granicą, wie, jakie firmy zajmują się tym. Przedstawiła/ił propozycje w hufcu.

Makler ***
1. Wie, co oznaczają pojęcia: akcja, dywidenda, obligacja, rodzaje obligacji i które są notowane na giełdzie.
2. Wie co to jest system WARSET
3. Zna podstawowe indeksy na giełdzie warszawskiej, ich specyfikę i potrafi podać nazwy pięciu kolejnych spółek z największym udziałem w dwóch podstawowych indeksach (WIG 20, TECHWIG).
4. Potrafi krótko przedstawić rodzaje portfeli inwestycyjnych zarządzania aktywami, ich budowę oraz stopy zwrotu od początku roku podane przez trzy najlepsze w tej dziedzinie domy maklerskie.
5. Przez miesiąc śledziła/ił notowania na giełdzie wybranej spółki, oceniła/il szanse opłacalności inwestycji w jej akcje i przedstawiła/ił je na zbiórce drużyny.
6. Przeprowadziła/ił w drużynie grę „Giełda”.

Makler – mistrzowska
1. Wie, co oznaczają pojęcia: futures, warrant, opcja.
2. Systematycznie czyta informacje prasowe oraz korzysta z informacji w Internecie na tematy giełdowe.
3. Poznała/ał techniki gry na giełdzie, wybrał/a/ najlepszą dla siebie.
4. Zna wszystkie typy zleceń oraz ich dodatkowe warunki, potrafi dokładnie wyjaśnić specyfikę zleceń z limitem aktywacji.
5. Zna wszystkie instrumenty finansowe notowane na giełdzie warszawskiej.
6. Potrafi podać nazwy głównych indeksów giełd światowych.
7. Otworzyła/ył własne konto w domu maklerskim, złożyła/ył zlecenie. Doświadczenia przedstawiła/ił na zbiórce drużyny.

II. WYROBIENIE HARCERSKIE

Znawczyni obrzędów i zwyczajów drużyny/znawca obrzędów i zwyczajów drużyny *
1. Poznała/ał znaczenie słów: zwyczaje i obrzędy.
2. Poznała/ał historię swojej drużyny.
3. Dotarła/ał do kroniki lub kronik drużyny, przeczytała/ał je.
4. Przeprowadziła/ił wywiad z przybocznym lub z drużynowym dotyczący zwyczajów w drużynie. Pozyskane informacje przedstawiła/ił na zbiórce zastępu.
5. Poznała/ał harcerskie piosenki znane w drużynie, nauczyła/ył się ich.

Znawca zwyczajów i tradycji harcerstwa **
1. Wie, jak powstała pieśń „Wszystko, co nasze” i od kiedy jest ona hymnem ZHP.
2. Wie, skąd wywodzi się tradycja pozdrowienia „Czuwaj” i co oznacza to pozdrowienie. Przygotowała/ał krótka gawędę dla zastępu na ten temat.
3. Poznała/ał harcerskie zwyczaje związane z ogniskiem, napisała/ał artykuł do gazetki hufca (drużyny, szkoły) o tych zwyczajach.
4. Zna pieśni obrzędowe ZHP: „Bratnie słowo”, „Płonie ognisko” i nauczyła/ył „początkującego” harcerza tych pieśni.
5. Zorganizowała/ał przedsięwzięcie dotyczące zwyczajów ZHP (dla harcerzy albo dla społeczności lokalnej, dzieci w szkole).

Bi-Pi *
1. Wie, co oznacza tradycja węzełka na chuście. Przestrzega tego zwyczaju.
2. Wie, do jakich organizacji skautowych należy ZHP oraz jakie są ich znaki (lilia i koniczyna). Przygotowała/ał planszę do harcówki z ich symboliką
3. Poznała/ał życiorys gen. Roberta Baden-Powella. Podczas zbiórki zastępu przedstawiła/ił w dowolnej formie jedną z jego przygód.

Lilia i koniczyna **
1. Zna symbolikę skautowej lilijki i koniczynki, wie jak wyglądają oraz jaka jest ich historia.
2. Wie, kiedy powstał skauting i kto go założył.
3. Wie, co oznaczają skróty WOSM i WAGGGS (nauczyła/ył się pełnej nazwy obu organizacji w języku angielskim).
4. Zdobyła/ył informacje o organizacji skautowej w wybranym kraju. Wybrane informacje (gry, symbole) przedstawiła/ił na zbiórce drużyny
5. Wzięła/wziął udział w przygotowaniu zbiórki z okazji Dnia Myśli Braterskiej. Wysłała/ał kartkę z życzeniami do wybranej organizacji skautowej, konkretnej drużyny lub skauta.

Znawczyni skautingu/znawca skautingu ***
1. Zna historię skautingu - wie, jak skauting rozwinął się w ruch ogólnoświatowy
2. Wie, na czym polega działanie skautowych organizacji światowych (WOSM i WAGGGS).
3. Zna najważniejsze organizacje skautowe działające w krajach europejskich
4. Dobrze poznała/ał wybraną organizacje skautową – zna jej historię i obecną działalność, przeczytała/ał pismo skautowe, nawiązał kontakt ze skautami tej organizacji.
5. Samodzielnie przygotowała/ał zbiórkę na temat skautingu.

Rzeczniczka drużyny/rzecznik drużyny ***
1. Poznała/ał podstawowe wiadomości dotyczące przekazu informacji, dowiedziała/ał się jak informacja powinna być sformułowana.
2. Zredagowała/ał kilka ogłoszeń.
3. Zredagowała/ał i wykonała/ał ogłoszenie o obozie drużyny, powiesiła je w szkole i harcówce.
4. Napisała/ał artykuł o drużynie do pisma wychodzącego w mieście(gminie, powiecie).
5. Systematycznie pisze artykuły o drużynie do gazetki hufca lub gazetki szkolnej.

Rzecznik harcerstwa – mistrzowska

1. Przeczytała/ał 3 pozycje książkowe dotyczące przekazywania informacji.
2. Poznała/ał specyfikę strony internetowej ZHP, śledziła/ił na bieżąco informacje dotyczące ZHP.
3. Napisała/ał artykuł do lokalnej gazety o przebiegu dowolnego przedsięwzięcia hufca, chorągwi.
4. Zaprosiła/ił lokalnych dziennikarzy i opiekowała/ał się nimi w czasie imprezy hufca.
5. Ukończyła/ył warsztaty dziennikarskie. Uczestniczy w pracach zespołu promocji i informacji w hufcu lub w chorągwi.

Znawczyni musztry/znawca musztry **

1. Zapoznała/ał się z regulaminem musztry.
2. Nienagannie wydaje i wykonuje komendy.
3. Przeprowadziła/ił zajęcia z musztry z zastępem lub drużyną.
4. Brała/ał udział pokazie musztry zastępu, drużyny lub obozu.

Mistrzyni musztry /mistrz musztry ***

1. Poznała/ał regulamin musztry i ceremoniału harcerskiego, przestrzega go.
2. Przygotowała/ał drużynę do uroczystości na placu, ucząc musztry i dopilnowując regulaminowego umundurowania.
3. Przeprowadziła/ił pokaz musztry drużyny.
4. Przeprowadziła/ił szkolenie zastępowych z zakresu musztry.

Wartowniczka/wartownik **

1. Zna i stosuje zasady służby wartowniczej ZHP.
2. Pełniła/ił bez zarzutu służbę wartowniczą łącznie przez 12 godzin w nocy i 8 w dzień.
3. Pełniła/ił wartę na posterunku honorowym podczas trwania uroczystości.
4. Wie, jakie znaczenie ma służba wartownicza dla bezpieczeństwa osób i mienia znajdującego się na terenie obozu (biwaku).
5. Brała/ał udział w przynajmniej 5 grach doskonalących czujność, spostrzegawczość itp.

Dowódca warty ***

1. Zdobyła/ył sprawność wartownika.
2. Pełniła/ił funkcję dowódcy wart (instruktora służbowego na obozie, biwaku). Pokierowała/ał budową wartowni obozowej.
3. Potrafi rozstawić wartowników, dokonać zmiany warty. Dokonała/ał zmiany wartowników na posterunku honorowym podczas trwania uroczystości.
4. Zorganizowała/ał co najmniej 5 gier doskonalących czujność, spostrzegawczość.
5. Opiekowała/ał się harcerką/harcerzem zdobywającym sprawność wartownika.

Ognik *

1. Zapoznała/ał się z rolą odkrycia i poskromienia ognia, o szkodach i stratach wyrządzanych przez nieumiejętne obchodzenie się z nim.
2. Pod opieką następowej/ego ułożyła/ył ognisko i rozpaliła/ił je.
3. Pełniła/ił funkcję strażnika ognia.
4. Zna gatunki drewna właściwego do budowania ognisk harcerskich.
5. Potrafi zatrzeć ślady ogniska po jego wygaszeniu, potrafi zabezpieczyć zapałki przed zamoknięciem.

Strażniczka ognia/strażnik ognia **

1. Pełniła/ał trzy służby przy ognisku, umiejętnie podkładając drwa lub gałęzie, regulując wysokość płomienia i ograniczając iskrzenie.
2. Poznała/ał przepisy p.poż na obozach i biwakach. Dowiedziała/ał się, jak ugasić na człowieku płonące ubranie. Nauczyła/ył się posługiwać podstawowym sprzętem gaśniczym.
3. Poprawnie zbudowała/ał podstawowe stosy ogniskowe.
4. Poznał obrzędowość związaną z harcerskim ogniskiem.
5. Rozróżnia trzy podstawowe stopnie oparzenia i potrafi udzielić pierwszej pomocy przedlekarskiej w przypadku oparzenia.

Mistrzyni ognisk/mistrz ognisk ***

1. Nauczyła/ył się rozpoznać różne gatunki drewna, dowiedziała/ał się, czym się charakteryzują i w jaki sposób się palą.
2. Wygłosiła/ił gawędę na temat ognia i zasad zachowania się przy ognisku harcerskim.
3. Przygotowała/ał strażników ognia do pełnienia obowiązków przy ognisku.
4. Poznała/ał różne rodzaje stosów ogniskowych, nauczyła/ył się układać je.
5. Nauczyła/ył się rozpalać ognisko w trudnych warunkach atmosferycznych(wiatr, deszcz, śnieg).

III. WSPIERAJĄCE WYCHOWANIE DUCHOWE I RELIGIJNE

Betlejemskie Światło Pokoju*

1. Poznała/ał Dobra Nowinę związaną z narodzinami Jezusa oraz przesłanie Betlejemskiego Światła Pokoju. Wie, jaką drogą dociera ono do Polski.
2. Poznała/ał tradycje bożonarodzeniowe oraz uczestniczyła/ył w wigilii harcerskiej.
3. Pomogła/pomógł w zorganizowaniu w swoim domu świąt Bożego Narodzenia.
4. Uczestniczyła/ył w uroczystości przekazania Betlejemskiego Światła Pokoju (np. w hufcu, w instytucjach miejskich, w szkole, na harcerskiej mszy).

Opiekunka Betlejemskiego Światła Pokoju/opiekun Betlejemskiego Światła Pokoju**

1. Zapoznała/ał drużynę z przesłaniem Betlejemskiego Światła Pokoju.
2. Samodzielnie lub z zastępem odwiedziła/ił samotnego człowieka mieszkającego w sąsiedztwie, przekazując mu Światło.
3. Przyniosła/przyniósł Betlejemskie Światło Pokoju do swego domu i zapoznała/ał rodzinę z jego ideą. Wysłała/ał kartki z życzeniami bożonarodzeniowymi rodzinie lub przyjaciołom.
4. Zorganizowała/ał wspólnie z zastępem wigilię dla zaprzyjaźnionego środowiska harcerskiego, przekazując mu Światło.

Strażniczka Betlejemskiego Światła Pokoju/strażnik Betlejemskiego Światła Pokoju***

1. Wspólnie z drużyną co rok organizuje zbiórkę, na której zapoznaje zaprzyjaźnioną drużynę z przesłaniem i tradycjami Betlejemskiego Światła Pokoju.
2. Zorganizowała/ał udział drużyny w przekazaniu Betlejemskiego Światła Pokoju do kościołów, urzędów instytucji, placówek opiekuńczych i mieszkańcom.
3. Wspólnie z drużyną pomogła/pomógł w zorganizowaniu wigilii dla osób samotnych, przekazując im Betlejemskie Światło Pokoju.
4. W porozumieniu z rodziną lub drużyną zaprosiła/ił do domu lub na zbiórkę wigilijną w okresie świąt Bożego Narodzenia samotną osobę z sąsiedztwa, przekazując jej Betlejemskie Światło Pokoju.

Przewodnik duchowy ***

1. Brała/ał udział jako przedstawiciel drużyny lub hufca w służbach (medycznej, porządkowej itp.) w swojej parafii lub diecezji. Zaangażowała/ał do tego chętnych harcerzy ze swojego środowiska.
2. Zadbała/ał, by wszyscy przygotowali się do tych wydarzeń od strony duchowej (sakrament pokuty, czynny udział w nabożeństwach, przyjęcie komunii św.)
3. Przeczytała/ał „Dzieje Apostolskie". W formie gawędy przedstawiła/ił drużynie losy jednego z apostołów, np. podróży misyjnych św. Pawła.
4. Wspólnie z chętnymi osobami z drużyny nawiązała/ał kontakt z duszpasterzami w swojej parafii, zaoferowała/ał pomoc i współpracę (np. organizowanie spotkań modlitewnych, wieczorów skupienia, służby liturgicznej, znalezienie kapelana dla hufca)
5. Zadbała/ał o zorganizowanie rekolekcji dla harcerzy ze swojego środowiska.

Młody pielgrzym **

1. Potrafi powiedzieć, jaki jest cel pielgrzymowania.
2. Uczestniczyła/ył w dwóch pielgrzymkach harcerskich (pieszych lub autokarowych) od chwili otwarcia próby.
3. W czasie pielgrzymki brała/ał czynny udział w rekolekcjach (zaangażowanie w życie grupy, przygotowanie duchowe, przyjęcie sakramentów).
4. Opisała/ał swoje doświadczenia pielgrzymkowe i przedstawiła/ił na zbiórce zastępu.

Pielgrzym ***

1. Zapoznała/ał się z historią pielgrzymowania. Przedstawiła/ił ją w formie gawędy na zbiórce drużyny.
2. Zorganizowała/ał wyjazd drużyny na pielgrzymkę harcerską (pieszą lub autokarową).
3. Zorganizowała/ał wyjazdowe rekolekcje dla harcerzy swojego środowiska.
4. Opracował mapę ciekawych miejsc w Polsce, do których pielgrzymują wierni i przedstawił ją w drużynie (w szczepie, w hufcu itp.) i opowiedział o swoich doświadczeniach pielgrzymowania.

Przyjaciel liturgii(do wyboru: katolickiej, prawosławnej, protestanckiej, itd) **

1. Pobożnie i aktywnie uczestniczy w nabożeństwie / mszy św, stanowiąc wzór dla innych.
2. Potrafi posługiwać się kalendarzem liturgicznym, wie, kiedy obchodzi się podstawowe święta i jakie nabożeństwa są odprawiane w określonych okresach roku liturgicznego.

3. Pomagała/ał w przygotowaniu mszy św./nabożeństwa, tzn. komentarze do czytań, procesję z darami, dobrać odpowiednie pieśni, ułożyć modlitwę wiernych itp.
4. Nauczyła/ył chętnych harcerzy z drużyny odpowiedniego zachowania na mszy/nabożeństwie.
5. Uczestniczyła//ył w budowaniu ołtarza polowego na obozie drużyny. Zadbała/ał o urządzenie miejsca dookoła niego, tak by atmosfera sprzyjała wyciszeniu i modlitwie.

Znawczyni liturgii/znawca liturgii (do wyboru: katolickiej, prawosławnej, protestanckiej, itd.) ***

1. Zna strukturę mszy św. (nabożeństwa protestanckiego, mszy prawosławnej, itd.), poprawnie odmawia modlitwy i wykonuje gesty podczas uczestnictwa w takiej mszy.
2. Zna podstawowe paramenty liturgiczne i umie wyjaśnić ich znaczenie (np. lichtarz, krzyż procesyjny, trybularz, cyborium). Umie przygotować ołtarz do mszy św./nabożeństwa (odpowiednio do wybranej religii).
3. Zna ceremoniał sztandarowy stosowany podczas uroczystości religijnych (odpowiednio do wybranej religii). Potrafi wydawać odpowiednie komendy pocztom sztandarowym.
4. Nauczyła/ył chętnych harcerzy z drużyny odpowiedniego zachowania na mszy/nabożeństwie, z uwzględnieniem również tych, którzy nie są bezpośrednio zaangażowani religijnie w liturgię.
5. Zadbała/ał wspólnie z chętnymi osobami o urządzenie miejsca modlitwy (skupienia, wyciszenia) na obozie lub rajdzie, w którym każdy może realizować swoje potrzeby duchowe, np. ołtarza polowego, kapliczki obozowej, namiotu skupienia, gdzie można udostępnić odpowiednie lektury ku pokrzepieniu ducha, polany, na której jest wyjątkowo pięknie, gdzie można pobyć sam na sam z sobą i z naturą.

Początkujący religioznawca **

1. Wie, jak nazywa się pięć głównych religii świata. Opowie o nich chętnym harcerzom z drużyny (zastępu).
2. Wie, gdzie w okolicy znajdują się świątynie lub miejsca modlitwy różnych wyznań. Zorganizuje wycieczkę zastępu do jednego z tych miejsc i przedstawi w interesujący sposób podstawowe informacje z nim związane.
3. Zapoznała/ał się z życiorysem założyciela wybranej religii i przedstawi jego osobę na zbiórce drużyny.
4. Nawiązała/ał kontakt z osobą z kręgów skautowych lub harcerskich wyznającą inną religię.

Religioznawca ***

1. Potrafi wymienić pięć głównych religii świata i ich założycieli. Umie wyjaśnić ich główne dogmaty wiary. Wskaże w Polsce miejsca głównych skupisk wyznawców różnych religii.
2. Zorganizowała/ał wyjście zastępu lub drużyny do świątyni wyznawców wybranej religii (meczet, synagoga itp.) i przedstawiła/ił kilka informacji z nią związanych.
3. Przeprowadziła/ił w zastępie lub w drużynie dyskusję na temat tolerancji religijnej (czym ona jest, jakie są skutki nietolerancji w społeczeństwie itp.).
4. Zapoznała/ał się z najważniejszymi dokumentami na temat dialogu międzyreligijnego (np. *Deklaracja o stosunku Kościoła Katolickiego do religii niechrześcijańskich, Deklaracja o wolności religijnej*)

Młody ekumenista ***

1. Umie wyjaśnić, czym jest ekumenizm.
2. Zapoznała/ał zastęp z ideą Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan.
3. Poznała/ał różne zwyczaje świąteczne wybranych wyznań chrześcijańskich, np. Boże Narodzenie u katolików i prawosławnych lub obchody świąt maryjnych w różnych rejonach Polski i zapoznała/ał z nimi zainteresowane osoby z drużyny.
4. Zapoznała/ał się treścią jednego z dokumentów kościelnych autorstwa Jana Pawła II na temat ekumenizmu i w przystępny sposób przedstawi swoje przemyślenia na ten temat na zbiórce drużyny.
5. Nauczy się modlitwy „Ojcze nasz" w innym języku.

Ekumenista ***

1. Umie wyjaśnić, czym jest ekumenizm. Zna istotne różnice między najważniejszymi wyznaniami chrześcijańskimi (katolicyzm, prawosławie, protestantyzm).
2. Zorganizowała/ał w zastępie lub w drużynie dyskusję z udziałem przedstawicieli różnych wyznań chrześcijańskich.
3. Wzięła/ął udział w spotkaniu ekumenicznym (np. w Taize) lub w obchodach Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan. Nauczyła/ył się trzech kanonów śpiewanych przez braci z Taize.
4. Zapoznała/ał się z nauczaniem Jana Pawła II na temat dialogu ekumenicznego.
5. Umie przygotować modlitwę ekumeniczną dla zastępu (drużyny, obozu, na biwaku) np. na zakończenie dnia.

Poszukująca wartości/poszukujący wartości **

1. Umie opowiedzieć, czym jest rozwój duchowy i religijny, potrafi wyjaśnić różnicę między pojęciami „duchowość" i „religijność".
2. Prowadzi dzienniczek, w którym dokumentuje swoje przemyślenia i doświadczenia duchowe.
3. Nauczyła/ył się wybierać wartościową lekturę, filmy, spektakle teatralne i opowie o swoich przeżyciach z tym związanych.
4. Wie, jak nazywa się pięć głównych religii świata. Potrafi wyjaśnić, dlaczego jest na świecie tak wiele tradycji religijnych i duchowych.
5. Zorganizowała/ał dla zastępu lub drużyny zbiórkę, w czasie której harcerze mogli porozmawiać o swoim światopoglądzie i nauczyć się tolerowania różnic w tym względzie.

Poszukujący autorytetu ***

1. Zapoznała/ał się z biografią osoby, znanej z etycznego postępowania, której życiowe dokonania inspirują do podążania tą samą drogą, np. sławne osobistości, święci, mędrcy, autorytety moralne.
2. Zapoznała/ał się z filozofią życia, poglądami tej osoby oraz z metodami pracy nad sobą, które stosowała ona w swoim życiu.
3. Opracowała/ał na tej podstawie plan osobistego rozwoju duchowego i zastosowała/ał ten program w swoim życiu.
4. Zorganizowała/ał kominek, na którym w sposób ciekawy przedstawiła/ił biografię tej osoby harcerzom swojej drużyny.
5. Przeczytała/ał jedną lekturę z zakresu duchowości, np. Andrzeja Glassa *Podstawy duchowości instruktora harcerskiego*, dzienniki Św. Tereski od Dzieciątka Jezus, pisma Raniero Cantalamessa, opowiadania Bruno Ferrero.

Szara lilijka **

Przez 24 godziny oderwała/ał się od zwykłych spraw codziennych, nie kontaktowała/ał się, nie rozmawiała/ał z nikim (polecana samotna wycieczka na cały dzień do lasu, w góry itd.). W tym czasie przemyślała/ał Prawo Harcerskie i swój dotychczasowy do niego stosunek, oceniła/ił samego siebie i swoją wolę wypełniania Prawa Harcerskiego całym życiem (w każdej chwili, w każdym miejscu, każdym swoim czynem, zawsze). Zastanowiła/ił się też nad swoimi wadami, które przeszkadzają być dobrym harcerzem/harcerką, i pomyślała/ał nad sposobem, jak skuteczniej z nimi walczyć.

Sprawność harcerze przyznają sobie sami, zgodnie z poczuciem uczciwości, jeżeli szczerze potwierdzą w swoim sumieniu, że chcą żyć zgodnie z zasadami harcerskimi, zawartymi w Przyrzeczeniu i Prawie Harcerskim. Obrzędowe przyznanie sprawności można połączyć z odnowieniem Przyrzeczenia.

Sprawność tę zdobywać trzeba co rok od nowa. Po upływie terminu jej „ważności" wymagana jest powtórna próba lub przystąpienie do zdobywania sprawności „Mężny" lub „Chwat".

Mężny **

Przez 7 dni od przystąpienia do próby (po otrzymaniu od opiekuna, drużynowego listu otwierającego próbę) w tajemnicy przed innymi, podjęła/ął walkę z wadą, słabością, kompleksem, który w szczególny sposób komplikuje jej/mu współżycie z innymi ludźmi, np. kłótliwość, zarozumiałość, nietolerancja, nieśmiałość, spóźnianie się, nierzetelność.

Sprawność przyznaje drużyna po wysłuchaniu relacji z przebiegu próby, jej ocenie i wniosku harcerki/harcerza o przyznanie sprawności.

Chwat ***

Słowo „chwat" jest złożone z pierwszych liter następujących cech charakteru:

C – cnota (postępowanie zgodne z zasadami moralnymi);
H – hart (wytrwałość wobec przeciwności losu);
W – wola (siła woli, umiejętność konsekwentnego dążenia do celu);
A – altruizm (poświęcanie swoich talentów na rzecz innych);
T – tężyzna (ćwiczenie sprawnego i wytrzymałego ciała i ducha).

Aby zdobyć tę sprawność, harcerka/harcerz zastanowić się musi, która z wymienionych cech jest jej/jego wadą. Następnie opracowuje zadania (dla każdej litery po jednym), które pomóc mogą w walce z tą słabością. Powinny to być zadania realizowane specjalnie na potrzeby tej sprawności, nie powtarzające się np. przy zdobywaniu stopnia.

Kiedy już harcerka/harcerz wymyśli zadania, wybiera opiekuna próby (przyjaciela, kogoś zaufanego). Informuje go, że podejmuje próbę "chwata" i zapoznaje z wybranymi zadaniami. Bardzo ważne jest, by wybrać na opiekuna osobę, która będzie umiał wspierać i motywować podopiecznego w walce ze swą słabością.

Czas realizacji próby zależy od realizującej ją osoby (ale nie dłużej niż pół roku!). Kiedy osiągnie cel swoich zmagań, występuje do rady drużyny o przyznanie sprawności. Wykonanie zadań potwierdza opiekun.

IV. HOBBY

Przyjaciel roślin *

1. Opiekowała/ał się roślinami w domu, w harcówce, szkolnej pracowni lub na działce przez cały okres próby na sprawność.
2. Odwiedziła/ił ogród botaniczny (była/ył na łące, w lesie, w polu itp.) i opowiedziała/ał na zbiórce o swoich obserwacjach dotyczących występującej tam roślinności.
3. Rozpoznała/ał na zdjęciach i w naturze po pięć roślin trujących, leczniczych, chwastów i zbóż.
4. Zna rośliny i owoce jadalne występujące w lesie. Przygotowała/ał z nich posiłek, np. podwieczorek dla zastępu.

Zielarka/zielarz **

1. Prowadziła/ił zbiór roślin (zna kalendarz ich zbierania i wie, jakie części roślin należy zbierać). Zbiera, suszy i przechowuje rośliny, tak aby nie straciły swoich właściwości.
2. Przygotowała/ał do apteczki drużyny zestaw ziół oraz krótki opis sposobu ich stosowania.
3. Przygotowała/ał informację o wybranych 15 roślinach chronionych występujących w Polsce i przedstawiła/ił ją na zbiórce zastępu, drużyny lub w klasie.
4. Przyrządziła/ił ziołowy środek przydatny w leczeniu, kosmetyce, w gospodarstwie domowym.
5. Rozpoznała/ał grzyby jadalne i trujące.

Botanik ***

1. Przedstawiła/ił na zbiórce drużyny wybrane gatunki roślin występujących na świecie, zagrożonych wyginięciem („czerwona księga").
2. Opowiedziała/ał w drużynie o interesujących roślinach występujących w rezerwacie lub parku narodowym w swojej okolicy.
3. Przedstawiła/ił zastępowi lub drużynie swoje zbiory: albumy, atlasy i inne publikacje na temat roślin, zaprezentowała/ał ich zawartość.
4. Zorganizowała/ał i poprowadziła/ił wyprawę drużyny (lub klasy) w celu poznania środowiska roślinnego (np. lasu, łąki) lub wyprawę do ogrodu botanicznego albo muzeum przyrodniczego.
5. Wykonała/ał projekt przydomowego, działkowego lub przyszkolnego ogródka.

Kwiaciarka/kwiaciarz *

1. W bukiecie 15 kwiatów rozpoznała/ał kwiaty ogrodowe, doniczkowe, polne i chwasty.
2. Wie, w jakich porach roku i miesiącach kwitną w Polsce poszczególne kwiaty.
3. Założyła/ył w czasie próby własny ogródek kwiatowy, np. na klombie, w doniczce, na działce.
4. Ułożyła/ył bukiet z kwiatów lub przedstawiła/il na zbiórce foldery, zdjęcia i rysunki najciekawszych okazów.

Miłośniczka kwiatów/miłośnik kwiatów **

1. Ułożyła/ył bukiety z kwiatów żywych na różne okazje.
2. Wie, co to jest ikebana. Wykonała/ał kwiatową dekorację na wybraną uroczystość w rodzinie, szkole lub drużynie.
3. Zastosowała/ał suszone rośliny do wykonania różnych ozdób.
4. Pielęgnowała/ał w czasie próby rzadki lub trudny w uprawie okaz rośliny. Swoje doświadczenia z uprawy przedstawiła w zastępie.
5. Wie, jakie kwiaty można uprawiać w naturze w Polsce, a jakie sprowadza się z zagranicy.

Leśnik ***

1. Obserwowała/ał życie lasu o świcie, o zmierzchu i w nocy. Wytropiła/ił zwierzę, umie wskazać jego legowisko (norę, gniazdo), rozpoznaje jego głos, zna jego zwyczaje.
2. Odbyła/ył z leśniczym obchód lasu, wykazała/ał się znajomością drzew i umiejętnością rozpoznawania ich wieku.
3. Zorganizowała/ał dla młodszych zwiad do lasu pokazując bogactwo lasu.
4. Uczestniczyła/ył w pracach leśnych – np. w szkółce, przy oczyszczaniu pasów przeciwpożarowych, sadzeniu drzew.
5. Przedstawiła/ił na zbiórce drużyny bogactwo polskich lasów, znaczenie lasów dla przyszłości człowieka na Ziemi. Wskazała/ał zagrożenia występujące w polskich lasach dotyczące drzew, ptaków i zwierząt.

Ogrodniczka/ ogrodnik ***

1. Na zbiórce zastępu przedstawiła/ił znaczenie odpowiedniej gleby i nawożenia dla uprawy
2. warzyw.
3. Rozpoznała/ał nasiona marchwi, pietruszki, sałaty, ogórków i buraczków. Wyhodowała/ał własne rośliny z nasion i rozsady.
4. Przygotowała/ał kompost z odpadów ogrodniczych.
5. Zaplanowała/ał siew i zbieranie plonów na działce lub w ogrodzie rodziców /znajomych/.
6. Przygotowała/ał wybrane warzywa do przechowania przez zimę.

Sadowniczka/sadownik ***

1. Rozpoznała/ał drzewa owocowe po pniach i liściach: jabłka wczesne i zimowe, gruszki, śliwki, wiśnie, czereśnie.
2. Zerwała/ał i ułożyła/ył w skrzynce owoce przygotowując je do transportu.
3. Brała/ał udział w pielęgnacji sadu, szczepieniu drzewek i zabezpieczeniu go przed szkodnikami.
4. Przygotowała/ał owoce do składowania przez zimę.
5. Przedstawiła/ił na zbiórce zastępu lub drużyny zebrane przez siebie artykuły i poradniki dotyczące sadownictwa.

Przyjaciel zwierząt *

1. Dowiedziała/ał się, jakie zwierzęta zamieszkują najbliższe lasy i które z nich oczekują zimą pomocy człowieka. Wzięła/wziął udział w zimowym dokarmianiu.
2. Rozpoznała/ał tropy dzika, sarny, zająca.
3. Była/był na wycieczce w lesie, w polu lub na łące. Rozpoznała/ał głosy pięciu żyjących tam zwierząt. Nagrała/ał głosy zwierząt i odtworzyła/ył je na zbiórce drużyny.
4. Obserwowała/ał przez miesiąc życie zwierząt domowych, zapisywała/ał najciekawsze spostrzeżenia, opowiedziała/ał o nich na zbiórce zastępu.

Znawczyni zwierząt/znawca zwierząt **

1. Rozpoznała/ał 15 gatunków zwierząt na zdjęciach i rysunkach.
2. Przygotowała/ał informację o zwierzętach chronionych w Polsce oraz o niebezpiecznych zamieszkujących w Polsce i przedstawiła/ił ją na zbiórce zastępu lub drużyny.
3. Pomogła/pomógł w przetrwaniu zimy potrzebującym zwierzętom (ptakom, zwierzętom w lesie, bezdomnym psom).
4. Wie, jakie niebezpieczne zwierzęta żyją w Polsce. Opowiedziała/ał koleżankom/kolegom, jak należy postępować w przypadku spotkania z nimi.

Zoolog ***

1. Przedstawiła/ił wybrane gatunki zwierząt żyjących na całym świecie, zagrożonych wyginięciem („Czerwona księga").
2. Zna systematykę zwierząt. Przedstawiła/ił na zbiórce lub na lekcji życie wybranego gatunku.
3. Zaprezentowała/ał zastępowi lub drużynie swoje zbiory: albumy, atlasy i inne publikacje na temat zwierząt, opowiedziała/ał o ich zawartości.
4. Zorganizowała/ał dla zastępu wyprawę do ZOO, muzeum przyrodniczego lub lasu, opowiedziała/ał o wybranych gatunkach zwierząt. Nauczył zastęp sposobów obserwacji zwierząt.

Pszczelarz ***

1. Od wiosny do jesieni pracowała/ał w pasiece i prowadziła/ił notatnik swoich czynności.
2. Nauczyła/ył się zabezpieczać pszczoły przed zimą.
3. Potrafi postępować w przypadku użądlenia przez owady.
4. Opowiedziała/ał na zbiórce o właściwościach leczniczych produktów wytwarzanych przez pszczoły.
5. Urządziła/ił w harcówce, szkole lub w gminie wystawę wydawnictw dotyczących pszczelarstwa i produktów wytworzonych przez pszczoły.

Hodowca /gołębi, królików, rybek, drobiu/ **

1. Przeczytała/ał literaturę dotyczącą hodowli wybranych zwierząt.
2. Przygotowała/ał dla swoich zwierząt pomieszczenia i utrzymuje je w stałej czystości.
3. Zaprezentowała/ał na zbiórce zastępu wyhodowane przez siebie zwierzęta, opowiedziała/ał o ich zwyczajach, sposobach żywienia i zapobiegania chorobom.
4. Zwraca uwagę osobom, które źle odnoszą się do zwierząt i ptaków.

Przyjaciel książki *

1. Systematycznie czyta książki i zgromadziła/ił własną biblioteczkę ulubionych pozycji.
2. Samodzielnie wykonała/ał kilka zakładek do swoich książek.
3. Brała/brał udział w konkursie czytelniczym organizowanym w szkole lub drużynie.
4. Wykonała/ał drobne naprawy introligatorskie kilku książek, pełniąc dyżur w bibliotece szkolnej lub publicznej.

Bibliotekarka/bibliotekarz **

1. Prowadziła/ił w czasie próby bibliotekę drużyny (szczepu) lub obozu.
2. W czasie dyżurów w bibliotece szkolnej lub publicznej sprawnie posługiwała/ał się katalogiem książek. Przygotowała/ał dla instruktora lub harcerza materiały przydatne do przeprowadzenia zajęć szkoleniowych na określony temat.
3. Zorganizowała/ał wieczór literacki lub kiermasz książki w drużynie, szkole, w domu kultury.
4. Zorganizowała/ał w szczepie lub w swojej szkole kiermasz używanych podręczników.

Bibliofil ***
1. Zgromadziła/ił własny księgozbiór i prowadzi jego katalog rzeczowy.
2. Wykonała/ał ekslibris do biblioteki domowej, szkolnej lub publicznej.
3. Urządziła/ił w drużynie wystawę ciekawych książek, prezentując na niej także własne zbiory.
4. Urządziła/ił w szkole lub szczepie wieczór wspólnego czytania wybranej książki.
5. Nawiązała/ał kontakt z najbliższym antykwariatem, poznał sposoby gromadzenia i przechowywania starodruków.

Kronikarka/kronikarz *
1. Prowadziła/ił w okresie próby kronikę zastępu (drużyny), posługując się kilkoma rodzajami pisma.
2. Sporządziła/ił notatki z wydarzeń na podstawie relacji świadków.
3. Dopilnowała/ał przez co najmniej jeden rok, aby kronika była zawsze tam, gdzie drużyna.
4. Zapoznała/ał się z twórczością najbardziej znanych polskich kronikarzy.

Reporterka/reporter **
1. Przygotowała/ał rzeczowe relacje z biwaku lub obozu drużyny, z uroczystości szkolnej, z wydarzeń na terenie gminy.
2. Posługiwała/ał się sprzętem reporterskim (magnetofon, aparat fotograficzny lub kamera) w przygotowaniu audycji dla szkolnego radiowęzła, gazetki lub „programu telewizyjnego".
3. Napisała/ał reportaże na wybrany i na zadany temat, ilustrując je rysunkami lub zdjęciami. Przedstawiła/ił je w drużynie.

Dziennikarka/dziennikarz ***
1. Poznała/ał cechy, jakimi powinni charakteryzować się dziennikarze oraz zasady, jakie obowiązują w ich zawodzie.
2. Przeprowadziła/ił wywiad na określony temat.
3. Przez okres próby brała/ał udział w pracy redakcji harcerskiej, pisząc do wybranego działu.
4. Nawiązała/ał stały kontakt z gazetą młodzieżową lub dla dzieci i systematycznie dostarcza jej swoje artykuły.
5. Przekazał napisany przez siebie reportaż z imprezy harcerskiej do lokalnej gazety.

Wydawca – mistrzowska
1. Poznała/ał pracę redakcji gazety lub wydawnictwa książkowego.
2. Rozróżniła/ił rodzaje czcionek drukarskich i typy edytorów komputerowych, stosując je w swojej gazecie lub publikacjach książkowych.
3. Złożyła/ył na komputerze gazetę lub inną publikację.
4. Rozprowadzała/ał wydawnictwa przygotowane przez drużynę, hufiec.

Miłośniczka architektury/ miłośnik architektury **
1. Rozpoznaje 6 podstawowych nowożytnych stylów w architekturze. Odwiedziła/ił budowle charakterystyczne dla tych stylów w swojej okolicy. Wyniki zwiadu zaprezentowała/ał na zbiórce zastępu.
2. Zorganizowała/ał wyprawę do ciekawego obiektu, opowiadając o cechach charakterystycznych tej budowli, jej stylu i historii.
3. Zorganizowała/ał zbiórkę poświęconą znanym polskim architektom.
4. Zaprojektowała/ał rozmieszczenie mebli i wystroju swojego pokoju.

Architekt ***
1. Umie opowiedzieć o prekursorach poszczególnych stylów w architekturze.
2. Wykonała/ał rejestr lub przewodnik po ciekawych budynkach nowoczesnych i zabytkowych w swojej miejscowości lub gminie.
3. Zorganizowała/ał wyprawę (zastępu lub drużyny) do innej miejscowości w celu zwiedzenia ciekawych budynków. Przygotowała/ał wystawę fotograficzną lub inną formę prezentacji, reklamującą ciekawe rozwiązania architektoniczne, które mogłyby być zastosowane na tym terenie.
4. Pomogła/pomógł innym harcerkom/ harcerzom w rozplanowaniu ich pokoi.
5. Zaprojektowała/ał wygląd i rozmieszczenie namiotów, urządzeń obozowych na obozie drużyny. Swój projekt przedstawił do akceptacji na radzie drużyny.

Plastyczka/ plastyk *
1. Nauczyła/ył się wykonywać różnymi technikami rysunki, plakaty i obrazy, loga, napisy (co najmniej 5 rodzajów)
2. Wykonała/ał ilustrację do kroniki i plakat reklamowy.
3. Rozpoznała/ał wskazane dzieła rzeźby i malarstwa polskiego.
4. Wykonała/ał ozdobę do harcówki lub totem obozowy.

Dekoratorka/dekorator **
1. Nauczyła/ył się wykonywać różnymi technikami rysunki, plakaty i obrazy, loga, napisy (co najmniej 10 rodzajów)
2. Rozpoznała/ał różne style w malarstwie w naturze i na fotografiach.
3. Przygotowała/ał dekorację wybranej sali wg projektu.
4. Wymieniła/ił filmy z najciekawszymi jej/jego zdaniem scenografiami.
5. Przedstawiła/ił zaprojektowane przez siebie urządzenie pokoju, harcówki, namiotu, świetlicy obozowej

Scenografka/scenograf ***
1. Poznała/ał zasady projektowania kostiumów i dekoracji.
2. Opracowała/ał scenografię do przedstawienia w sali i w plenerze, opracowała/ał rzuty do scenografii.
3. Zorganizowała/ał wykonanie oraz pokierowała/ał zespołami wykonującymi dekorację wystawy lub innej imprezy kulturalnej w swoim środowisku.
4. Wykonała/ał detal scenograficzny wykorzystując różne materiały.
5. Przygotowała/ał młodszych do zdobycia sprawności „plastyka" lub „dekoratora".

Recytatorka/recytator *
1. Uczestniczyła/ył w pracach koła żywego słowa lub konkursie recytatorskim.
2. Zaprezentowała/ał utwory swoich ulubionych autorów na zbiórce zastępu.
3. Umiejętnie zinterpretowała/ał nieznany sobie utwór, dobierając barwę głosu, modulację, tempo i rytm.
4. Uczestniczyła/ył w przygotowaniu wieczoru poezji, prezentując na nim swoje ulubione utwory.

Aktorka/aktor **
1. Opowiedziała/ał na zbiórce o swoich ulubionych aktorach i ich największych rolach.
2. Przygotowała/ał kostium i rekwizyty, charakteryzując się do wybranej roli i zagrała/ał ją w trakcie przedstawienia w szkole lub drużynie.
3. Uczęszcza na kółko teatralne lub wzięła /wziął udział w przedstawieniu przygotowanym przez drużynę.
4. Zaprezentowała/ał się w różnych formach na scenie, np. monolog, dialog, pantomima.

Lalkarka/lalkarz **
1. Wykonała/ał różne lalki: pacynki, marionetki, kukiełki.
2. Urządziła/ił scenę i dekoracje dla teatru lalek.
3. Zorganizowała/ał wraz z zastępem przedstawienie teatrzyku kukiełkowego dla drużyny.
4. Zagrała/ał rolę w teatrzyku kukiełkowym, poruszając lalką lub w teatrzyku cieni.

Gawędziarka/gawędziarz **
1. Poznała/ał legendy, opowieści ludowe i wykorzystała/ał je w swoich gawędach.
2. Opowiedziała/ał jedną z przeczytanych w czasie próby książek, zainteresowując słuchaczy losami bohaterów.
3. Opowiadając na ogniskach i kominkach każdą historię wzbogaciła/ał o morał, przysłowie.
4. Opowiedziała/ał „na zamówienie" trzy gawędy: jedną na wskazany temat, jedną na podstawie zaobserwowanego wydarzenia i jedną dostosowaną do sytuacji, w której się aktualnie znalazła/znalazł.

Reżyser ***
1. Skompletowała/ał literaturę, materiały repertuarowe i recenzje nt. widowisk scenicznych.
2. Opracowała/ał reżyserię wybranej przez siebie sztuki lub programu, planując: wykorzystanie sceny, zagospodarowanie planu, ruch sceniczny, ustalając próby, miejsce muzyki i tańca w przedstawieniu oraz oczekiwania wobec scenografa.
3. Przygotowała/ał do wystawienia sztukę lalkową, program kabaretowy lub montaż literacki.
4. Zna nazwiska słynnych reżyserów polskich i światowych. Zaprezentowała/ał sylwetkę jednego z nich na zbiórce zastępu lub drużyny.

Tancerka/tancerz *
1. Poprowadziła/ił kilka pląsów lub zabaw z muzyką na zbiórce zastępu.

2. Zatańczyła/ył publicznie wybrany taniec narodowy i ludowy, towarzyski, dyskotekowy.
3. Nauczyła/ył tańczyć wybrany taniec młodszych w zastępie lub drużynie.
4. Zaimprowizowała/ał ruchy taneczne do melodii.

Mistrzyni tańca/mistrz tańca **
1. Rozróżniła/ił melodię i kroki 10 tańców.
2. Uczestniczyła/ył w zajęciach klubu lub zespołu tanecznego.
3. Wzięła/wziął udział w konkursie tanecznym starając się uzyskać najlepszą ocenę.
4. Przeprowadziła/ił kurs tańca w drużynie lub klasie.
5. Zna nazwiska słynnych tancerek i tancerzy. Przedstawiła/ił sylwetkę jednego z nich na zbiórce zastępu.

Fotoamatorka/fotoamator *
1. Poznała/ał budowę aparatu fotograficznego, rodzaje aparatów fotograficznych oraz zasady wykonywania zdjęć i rodzaje filmów.
2. Wykonała/ał samodzielnie zdjęcie tematyczne, odpowiednio ustawiając aparat oraz wywołując je.
3. Na biwaku lub obozie robił zdjęcia drużynie a następnie wywołała/ał je i wybierała/ał najlepsze na wystawę.
4. Przygotowała/ał na konkurs lub wystawę w szkole lub w szczepie własny serwis zdjęciowy.

Fotograf **
1. Przedstawiła/ił album zdjęć przez siebie wykonanych.
2. Fotografując stosowała/ał odpowiednie filmy i prawidłowe ustawienie aparatu oraz oświetlenia.
3. Wykonała/ał portret osoby lub zjawiska przyrody.
4. Zorganizowała/ał wystawę fotograficzną w drużynie (szkole, szczepie), wystawiając na niej również swoje prace.
5. Wywołała/ał film i wykonała/ał poprawnie odbitki zdjęć.

Mistrzyni obiektywu/mistrz obiektywu ***
1. Poznała/ał zasady działania kamery video, wykonując na niej film, dokumentujący wydarzenie w drużynie, szkole, rodzinie.
2. Rozróżniła/ił zaprezentowane gatunki filmowe, potrafi zareklamować film stosownie do oczekiwań odbiorcy.
3. Nakręciła/ił) film kamerą video wg własnego scenariusza i przygotowała/ał go samodzielnie do wyświetlania.
4. Zorganizowała/ał w drużynie lub szczepie wieczór filmowy, prezentujący filmy nakręcone w trakcie różnych przedsięwzięć harcerskich lub szkolnych. Zachęciła/ił innych do dokumentowania wydarzeń za pomocą filmów video.

Gimnastyczka/gimnastyk *
1. Opracowała/ał własne zestawy ćwiczeń w domu i na powietrzu.
2. Poznała/ał sławnych gimnastyczki i gimnastyków i ich kariery sportowe.
3. Prowadziła/ił gimnastykę zastępu, drużyny, grupy dzieci.
4. Brała/ał udział w zawodach sportowych w drużynie, starając się osiągać najlepsze wyniki.

Mistrzyni gimnastyki/mistrz gimnastyki **
1. Nauczyła/ył się poprawnie wykonywać ćwiczenia z wybranego rodzaju gimnastyki.
2. Zrozumiała/ał rolę tych ćwiczeń dla organizmu.
3. Uczestniczy regularnie w zajęciach wybranej gimnastyki, prowadzonych przez fachowca.
4. Dobrała/ał muzykę do ćwiczeń uprawianych przez siebie codziennie.
5. Przeprowadziła/ił gimnastykę zastępu lub drużyny na obozie lub biwaku zwracając uwagę na dokładność w wykonywaniu ćwiczeń.

Lider zdrowia ***
1. Włącza do swojego postępowania jak najwięcej elementów zdrowego stylu życia (zdrowe odżywianie, higiena nauki i pracy, walka ze stresem, uprawianie sportu itp.).
2. Wskazała/ał rówieśnikom korzyści płynące ze zdrowego trybu życia.
3. Zorganizowała/ał i przeprowadziła/ił wraz z drużyną akcję promującą zdrowy tryb życia.
4. Potrafi wymienić metody i ośrodki leczenia uzależnień od nikotyny, alkoholu i narkotyków.
5. Potrafi wykorzystać posiadaną wiedzę na temat uzależnień, nikotynizmu, alkoholizmu oraz narkotyków w codziennym postępowaniu i kontaktach z innymi ludźmi.

Mistrzyni ręcznych robótek/mistrz ręcznych robótek **
1. Wykonała/ał różne prace: na drutach lub na maszynie dziewiarskiej lub splotła/splótł makramę wg własnego wzoru.
2. Przedstawiła/ił na zbiórce zastępu lub drużyny własnoręcznie wykonane prace.
3. Zorganizowała/ał w drużynie (szczepie lub w szkole) wystawę robótek ręcznych, zapraszając na nią znanych w okolicy mistrzów i mistrzynie.
4. Nauczyła/ył młodszych wykonania prostych makram.

Igiełka *
1. Wykonała/ał drobne prace: przyszyła/ył guziki do koszuli, obrębiła/ił chusteczkę, naszyła/ył łatę na spodnie, zacerowała/ał dziurę w swetrze.
2. Uszyła/ył ręcznie lub na maszynie drobny przedmiot, np. łapki do garnków, kieszeń na grzebienie w łazience, fartuszek kuchenny, worek na kapcie.
3. Wyszyła/ył swój monogram lub znaczek sprawności na rękawie munduru.

Krawcowa/krawiec **
1. Rozróżniła/ił podstawowe rodzaje tkanin: bawełna, wełna, jedwab, sztuczne tworzywa.
2. Nauczyła/ył się szyć na maszynie. Uszyła/ył wg gotowego wykroju spódnicę lub szorty, zaobrębiła/ił obrus, wszyła/ył suwak, uszyła/ył poszewkę na poduszkę.
3. Nauczyła/ył się konserwować maszynę do szycia.
4. Uszyła/ył chusty dla drużyny lub zastępu.

Mistrzyni igły/mistrz igły ***
1. Zaprezentowała/ał własny styl ubierania się, szyjąc samodzielnie lub adaptując gotowe ubrania do własnych potrzeb.
2. Uszyła/ył samodzielnie bluzkę, mundur, szorty lub spodnie, pobierając uprzednio miarę i przygotowując wykrój.
3. Zorganizowała/ał pokaz mody na zbiórce, wykorzystując ubrania członków zastępu i posługując się aktualnymi żurnalami.
4. Przeprowadziła/ił w drużynie naukę podstaw szycia ręcznego.

Projektantka mody/projektant mody **
1. Wymieniła/ił nazwiska kilku projektantów mody polskich i zagranicznych oraz znane domy mody w Polsce.
2. Czyta systematycznie czasopisma prezentujące aktualne trendy w modzie.
3. Przedstawiła/ił swoje zbiory projektów ubrań i wykrojów.
4. Przedstawiła/il zaprojektowany samodzielnie strój na zbiórce zastępu lub drużyny.
5. Dobrała/ał dodatki do 4 różnych ubrań: do szkoły (pracy), na bal, na wycieczkę, na ważne spotkanie. Przedstawiła/ił w zastępie sposoby doboru dodatków do konkretnych zestawów ubrań.

Rowerzystka/rowerzysta *
1. Potrafi jeździć na rowerze.
2. Zdobyła/ył kartę rowerową.
3. Konserwowała/ał rower przed i po wycieczce.
4. Uczestniczyła/ył w trzech całodniowych wycieczkach rowerowych.

Cyklista **
1. Zna zasady bezpiecznego poruszania się pieszych i rowerzystów po drogach.
2. Zna budowę i potrafi konserwować rower. Potrafi zmienić dętkę.
3. Brała/ał udział w kilku wycieczkach rowerowych.
4. Wie, jaka jest różnica pomiędzy wymijaniem, omijaniem i wyprzedzaniem oraz zna zasady pierwszeństwa przejazdu (m.in. na skrzyżowaniach). Poznała/ał 10 znaków poziomych (na jezdni) i pokazała/ał je zastępowi podczas wycieczki po mieście.
5. Wykonała/ał planszę z podstawowymi znakami drogowymi obejmującymi: 10 znaków ostrzegawczych, 10 zakazu, 12 nakazu i 10 informacyjnych wraz z podpisami. Wytłumaczyła/ył ich znaczenie na zbiórce zastępu.

Znawczyni ruchu drogowego/znawca ruchu drogowego ***
1. W okresie próby systematycznie pełniła/ił służbę ruchu w miejscach i przy okazjach tego wymagających.
2. Uczestniczyła/ył w spotkaniu z policjantem na temat bezpieczeństwa na drogach i obowiązujących przepisów.
3. Zorganizowała/ał wraz z zastępem zawody na rowerowym torze przeszkód lub w miasteczku ruchu drogowego, popularyzując w ten sposób obowiązujące przepisy w drużynie, szczepie, szkole.
4. Zorganizowała/ał dla zuchów pokaz prawidłowego poruszania się po drogach, połączony z konkursem.

Kolekcjonerka/kolekcjoner ***
1. Posiada własne zbiory.

2. Opracowała/ał system katalogowania własnych zbiorów i posługuje się nim, uzupełniając swoją kolekcję.
3. Skompletowała/ał biblioteczkę specjalistyczną i utrzymuje kontakty z innymi kolekcjonerami o podobnym hobby.
4. Zorganizowała/ał wystawę swoich eksponatów.

Strażniczka bezpieczeństwa/strażnik bezpieczeństwa **

1. Zapoznała/ał się, wspólnie z osobą dorosłą, ze stanem technicznym maszyn używanych w gospodarstwie.
2. Spisała/ał, jakich napraw należy dokonać, aby wszystkie urządzenia były bezpieczne. Wnioski przedstawiła/ił osobie dorosłej.
3. Zapoznała/ał się ze znakami oznaczającymi niebezpieczne narzędzia, miejsca oraz czynności.
4. Przygotowała/ał i przedstawiła/ił na zbiórce drużyny zasady bezpiecznego posługiwania się sprzętem w gospodarstwie .

SPRAWNOŚCI INFORMATYCZNE

Internautka/internauta **

1. Potrafi wymienić najciekawsze jej/jego zdaniem strony w Internecie i uzasadnić dlaczego; odszukała/ał strony zaprzyjaźnionych środowisk harcerskich.
2. Znalazła/znalazł w Internecie potrzebne mu informacje, wykorzystała/ał je na zbiórce.
3. Skonfigurowała/ał konto w programie pocztowym, przesłała/ał i odebrała/ał informacje za pomocą poczty elektronicznej, subskrybuje minimum jedną grupę dyskusyjną.
4. Zapoznała/ał się z najczęściej stosowanymi terminami internetowymi.
5. Umie znaleźć w sieci potrzebne oprogramowanie, zna rodzaje licencji i stosuje się do nich.

Mistrzyni Internetu/mistrz Internetu ***

1. Samodzielnie przygotowała/ał komputer do korzystania z Internetu, skonfigurowała/ał urządzenia i oprogramowanie.
2. Zabezpieczyła/ył komputer przed atakami z sieci i wirusami stosując darmowe oprogramowanie dostępne w Internecie, uzasadniła/ił wybór instalowanych pakietów.
3. Sprawnie posługuje się fachową terminologią: protokół, ftp, lista dyskusyjna, domena itp.
4. Wykonała/ał stronę WWW drużyny, szczepu; przygotowała/ał teksty oraz grafikę, opublikowała/ał stronę w Internecie.
5. Nauczyła/ył młodszych harcerzy podstawowej obsługi programów internetowych.

Webmaster – mistrzowska

1. Przystępując do opracowania próby nawiązała/ał współpracę z Zespołem GK ZHP on-line, uczestniczyła/ył w realizacji wybranego zadania zaproponowanego przez Zespół lub własnej propozycji.
2. Zna zasady budowania ośrodków WWW z zakresu wizualizacji projektu, zagadnień PR i oprogramownia.
3. Skompletowała/ał zespół do realizacji projektu internetowego (serwisu WWW), rozdzieliła/ił zadania w zespole: przygotowanie i korekta tekstów, przygotowanie grafiki, kodowanie serwisu, promocja itp., gotowy serwis opublikowała/ał w Internecie.
4. Stale rozwija swoje umiejętności w zakresie języków programowania stosowanych w budowaniu ośrodków WWW, zna co najmniej dwa, w tym jeden z grupy języków server-side, przygotowała/ał layout strony stosując optymalizację grafiki.
5. Przeprowadziła/ił formę kształcenia poświęconą tematyce internetowej.

DTP-owiec ***

1. Zna zasady składu komputerowego i wykorzystuje je w wykonywanych pracach.
2. Sprawnie posługuje się fachową terminologią: bękart, interlinia, szeryf, kerning, punktura, tekstura itp.
3. Wykonała/ał zaawansowane prace DTP i zaprezentował(-a) je na zbiórce lub w szkole.
4. Swoje umiejętności wykorzystała/ał przygotowując śpiewnik, poradnik lub inne wydawnictwo dla drużyny, szczepu, hufca.
5. Na zbiórce wytłumaczyła/ył młodszym, jakie zagrożenia wynikają z piractwa komputerowego.

Grafik komputerowy – mistrzowska

1. Samodzielnie wykonała/ał zaawansowane prace graficzne na komputerze i zaprezentowała/ał je na zbiórce lub w szkole.
2. Swoje umiejętności wykorzystała/ał wykonując prace graficzne dla drużyny, szczepu, hufca.
3. Potrafi sprawnie wykonać zaawansowane operacje: skanować i obrabiać grafikę, importować do i eksportować z innych programów, rozbarwiać dokument do pliku, wykonywać retusze itp.
4. Nauczyła/ył młodszych harcerzy podstawowej obsługi programu graficznego.
5. Na zbiórce wytłumaczyła/ył istotę i zagrożenia wynikające z piractwa komputerowego, zna wymagania dotyczące ochrony praw autorskich do grafiki komputerowej.

Programistka/programista .... – mistrzowska

(tu nazwa języka programowania)

1. Poznała/ał genezę i historię wybranego języka programowania, wskazała/ał najważniejsze udoskonalenia w jego ostatnich wersjach.
2. Zgromadziła/ił biblioteczkę informatyczną związaną z wybranym językiem programowania.
3. Samodzielnie napisała/ał dużą aplikację i zaprezentowała/ał ją w szkole, na studiach lub w drużynie.
4. Napisała/ał program o tematyce harcerskiej pomocny w pracy drużyny, szczepu, hufca i zgłosiła/ił go do Banku Programów Harcerskich (Zespół GK ZHP on-line)
5. Zna wymagania dotyczące praw autorskich do programów komputerowych i kodów źródłowych.

Znawca .... ***

(nazwa programu komputerowego)

1. Zainstalowała/ał wybrany program, poznała/ał jego tajniki i opcje, skonfigurowała/ał program tak, aby odpowiadał jej/jego potrzebom.
2. Zgromadziła/ił biblioteczkę informatyczną związaną z wybranym programem.
3. Wykonała/ał w wybranym programie materiały i pomoce potrzebne drużynie, szczepowi, hufcowi.
4. Nauczyła/ył młodszych harcerzy podstawowej obsługi wybranego programu, zaprezentowała/ał efekty swojej pracy z programem.
5. Na zbiórce wytłumaczyła/ył istotę i zagrożenia wynikające z piractwa komputerowego.

V. SPRAWNOŚCI DODATKOWO WSPIERAJĄCE DZIAŁANIA WYCHOWAWCZE W DRUŻYNACH INTEGRACYJNYCH I NIEPRZETARTEGO SZLAKU

Dla harcerek i harcerzy niedowidzących

Uważny pieszy

1. Poznała/ał zasady ruchu drogowego w mieście, uczestnicząc w zajęciach organizowanych w miasteczku ruchu drogowego.
2. Samodzielnie, pod okiem drużynowego, przeprowadziła/ił zastęp przez co najmniej dwa ruchliwe skrzyżowania oznakowane sygnalizacją świetlną.
3. Poznała/ał zasady poruszania się w terenie niezabudowanym i potrafi zastosować je w praktyce, np. prowadząc zastęp na wędrówce.
4. Spopularyzowała/ał wśród kolegów w interesującej formie podstawowe zasady bezpiecznego poruszania się po ulicach i drogach.

Mały optyk

1. Poznała/ał i przestrzega zasad higieny wzroku podczas pracy, nauki, w domu, na wycieczce itp. i propaguje je wśród kolegów.
2. Poznała/ał rodzaje szkieł optycznych i zrealizował(-a) co najmniej trzy recepty okulistyczne.
3. Dokonała/ał drobnych napraw okularów swoich kolegów.
4. Wyczyściła/ił za pomocą odpowiednich środków szkła korekcyjne, utrzymuje je w czystości.

Dla harcerzy i harcerek niewidomych

Kucharka domowa/kucharz domowy

1. Poznała/ał cechy podstawowych produktów żywnościowych i potrafi zakupić potrzebną ich ilość.
2. Potrafi obsługiwać urządzenia grzejne (kuchnie gazowe, elektryczne, grzałkę).
3. Potrafi samodzielnie przygotować śniadanie i kolację:
   - pokroiła/ił chleb,
   - przygotowała/ał kanapki (kroiła/i wędlinę, ser itp.),
   - parzyła/ył herbatę,
   - ugotowała/ał jajka, przygotowała/ał jajecznicę,
   - ugotowała/ał zupę mleczną.
4. Nakryła/ył do stołu prawidłowo i estetycznie.
5. Przestrzegała/ał zasad higieny przy przygotowaniu posiłków.

Wioślarka/wioślarz

1. Poznała/ał co najmniej dwa typy jednostek wiosłowych (kajak, ponton, łódź), potrafi przygotować jednostkę do pływania, prawidłowo wiosłować, wykonywać podstawowe manewry za pomocą steru i bez steru.

2. Poznała/ał i prawidłowo stosuje podstawowy sprzęt ratowniczy (potrafi prawidłowo założyć kamizelkę ratunkową) i zasady bezpieczeństwa na wodzie.
3. Poznała/ał zasady prawidłowego biwakowania nad wodą i spędziła/ił co najmniej siedem dni nad wodą.
4. Potrafi zaśpiewać 2-3 piosenki wodniackie; upowszechniła/ił w swoim środowisku sporty wodniackie.
5. Wie, co to jest PTTK. Zna zasady zdobywania Turystycznej Odznaki Kajakowej.

Sprawność zalecana jest dla umiejących pływać; wszelkie ćwiczenia na wodzie (pkt. l, 2, 3,) pod opieką instruktora i ratownika.

Chodzę sama – chodzę sam

1. Potrafiła/ił dojść do wyznaczonych punktów na terenie ośrodka, pomagał(-a) słabszym w trafieniu do wyznaczonego miejsca.
2. Przestrzegała/ał przepisów bezpiecznego poruszania się na terenie ośrodka.
3. Potrafiła/ił rozróżnić rodzaje podłoża.
4. Umiała/ał prawidłowo korzystać z pomocy przewodnika.
5. Umiała/ał określić słuchowo na ulicy (drodze) kierunek i rodzaj jadącego pojazdu, potrafiła/ił np.za pomocą węchu określić mijane obiekty.
6. Poznała/ał zasady poruszania się w ruchu ulicznym.

Poszukiwacz Nieznanego Świata **

1. Dowiedziała/ał się, gdzie w najbliższej okolicy mieszkają osoby niepełnosprawne.
2. Nawiązała/ał kontakt z dzieckiem niepełnosprawnym(rówieśnikiem), dowiedziała/ał się, na czym polega jego niepełnosprawność.
3. Zaprosiła/ił zaprzyjaźnionego niepełnosprawnego kolegę na zbiórkę.
4. W dowolnej formie pomagała/ał niepełnosprawnemu- koleżance/ koledze.
5. Poznała/ał kilka zwrotów grzecznościowych w języku migowym.

Odkrywca Nieznanego Świata ***

1. Poznała/ał system pomocy społecznej w swojej gminie, odnalazła/odnalazł instytucje wspomagające osoby niepełnosprawne.
2. Wraz z zastępem przeprowadziła/ił zwiad po swojej miejscowości, odnalazł miejsca trudne do pokonania przez osoby niepełnosprawne ruchowo. Przedstawiła/ił projekt ich likwidacji.
3. Przygotowała/ał i przeprowadziła/ił kilka gier i zabaw na zbiórce zastępu, w której brały udział również dzieci niepełnosprawne.
4. Przeprowadziła/ił krótką rozmowę w języku migowym, poznała/ał technikę posługiwania się alfabetem Braille'a.
5. Brała/ał udział w kweście ulicznej, sprzedaży cegiełek lub innej akcji zbierania pieniędzy na cele społeczne..

Dla dzieci głuchych

Tłumacz na migi

1. Opanowała/ał język migowy polski i wybrany język migowy obcy w stopniu wystarczającym do porozumiewania się w życiu codziennym.
2. Była/był tłumaczem „na migi" w czasie spotkania grupy głuchych polskich z wycieczką głuchych obcokrajowców .
3. Odpowiedziała/ał „na migi" wycieczce głuchych obcokrajowców o pracy drużyny, do której należy.
4. Stale pogłębia znajomość zunifikowanego języka migowego.

Mówię i migam

1. Opanowała/ał język migowy polski w stopniu wystarczającym do porozumiewania się w życiu codziennym.
2. Stale pogłębia znajomość zunifikowanego języka migowego.
3. Potrafi porozumieć się swobodnie językiem polskim w sprawach życia codziennego. Rozumie, co do niego mówią i jest rozumiana/ny przez słyszących.
4. Wywiązała/ał się z roli tłumacza „na żywo" podczas spotkania grupy osób głuchych i grupy osób słyszących.
5. Pomogła/pomógł osobie głuchej, słabo mówiącej, załatwić sprawy np. w urzędzie lub dziecku głuchemu porozumieć się z osobą dorosłą nie znającą „migów".

VI. SPRAWNOŚCI DRUŻYN SPECJALNOŚCIOWYCH

ŁĄCZNOŚĆ

Sygnalistka/sygnalista *

1. Sprawnie nadała/ał i odebrała/ał telegram alfabetem Morse'a za pomocą chorągiewek i latarki.
2. Podała/ał treść informacji w formie zwięzłego telegramu.
3. Poznała/ał zasady szyfrowania i rozszyfrowywania, posługując się szyfrem w grach harcerskich.
4. Pełniła/ił służbę łączności na wycieczce lub w grze polowej.
5. Przeprowadziła/ił pokazowe zajęcia sygnalizacji dla zastępu lub drużyny.

Telefonistka/telefonista **

1. Poznała/ał działanie telefonu polowego, rozkręcając go, skręcając i podłączając go do linii.
2. Przeprowadziła/ił prawidłowo przewody w różnym terenie na odległość przynajmniej 500 m, linię jedno- i dwuprzewodową, podłączając do centralki 5- lub 10-numerowej kilka telefonów.
3. Nauczyła/ył kilku młodych harcerzy prawidłowego posługiwania się telefonem i centralką ręczną.
4. Wymieniła/ił wszystkie środki łączności przewodowej, stosowane w życiu codziennym, podając ich zastosowanie, zalety, wady.
5. Objaśniła/ił zasady działania słuchawki i mikrofonu węglowego.

Nasłuchowiec *

1. Scharakteryzowała/ał międzynarodowy podział pasm radiowych, służby je użytkujące.
2. Poznała/ał zakresy amatorskich pasm KF i ich wewnętrzny podział oraz podstawowe wyrazy Q-kodu i podstawowe skróty służbowe.
3. Poznała/ał zasady budowy znaków rozpoznawczych i prefiksy minimum 5 państw.
4. Obsługiwała/ał odbiornik komunikacyjny, pełniła/ił dyżur nasłuchowy w pracy sieci i odebrała/ał kierowany doń radiogram.
5. Dokonała/ał 100 nasłuchów z co najmniej 10 krajów.

Radiooperatora/radiooperator **

1. Przeprowadziła/ił na stacji klubowej co najmniej 20 łączności.
2. Poznała/ał procedurę pracy amatorskiej, międzynarodowy system głoskowania, sposoby budowy znaków rozpoznawczych oraz pamięta prefiksy krajów sąsiadujących z Polską, UE oraz USA. Zna organizację krótkofalarstwa w Polsce.
3. Pracowała/ał w sieci służbowej łączności radiotelefonicznej i przekazała/ał co najmniej 20 radiogramów, zna procedurę pracy służbowej oraz sposób prowadzenia dokumentacji stacyjnej (radiogramy, log).
4. Poznała/ał zasady rozchodzenia się fal KF i UKF, wybrała/ał właściwe miejsce w terenie dla usytuowania anteny oraz dobrała/ał odpowiedni typ anteny w zależności od wymaganego zasięgu.
5. Przygotowała/ał do pracy przenośną radiostację i przeprowadziła/ił szkolenie zastępu w tym zakresie.

Radiotelegrafistka/radiotelegrafista ***

1. Odebrała/ał i nadała/ał kluczem 60 znaków na minutę według PARIS.
2. Poznała/ał minimum 20 znaków Q-kodu oraz znaki służbowe dotyczące korespondencji radiowej.
3. Nawiązała/ał co najmniej 20 łączności telegrafią na radiostacji klubowej i przekazała/ał telegrafią co najmniej 10 radiogramów podczas pracy amatorskiej lub służbowej.
4. Pracowała/al co najmniej raz z terenowego stanowiska (obóz, biwak), utrzymując łączność z wybranym korespondentem w macierzystej miejscowości.
5. Wykonała/ał proste urządzenie telegraficzne, np. generator do nauki telegrafii, wykorzystała/ał je podczas swoich zajęć z zastępem.

Sprawność mistrzowska lub odznaka/uprawnienie: licencja radiooperatora w służbie radiokomunikacyjnej amatorskiej klasy A, B, C i D.

Elektrotechnik**

1. Poznała/ał zasady działania maszyn elektrycznych: prądnicy, transformatora, prostownika, akumulatora, silnika.
2. Zna i stosuje się do przepisów BHP w pracy w zakresie prądów silnych.
3. Wykryła/ył – poszukując w systematyczny sposób – uszkodzenia w urządzeniach elektrycznych codziennego użytku (lampa, żelazko itp.), potrafi je naprawić.
4. Wykonała/ał poprawnie sam lub w zespole aparat, urządzenie lub część instalacji elektrycznej, np. napęd elektryczny do modelu, oświetlenie na obozie.
5. Nauczyła/ył młodszych kolegów obsługi lub naprawy jakiegoś prostego urządzenia elektrycznego.

Radioamator ***

1. Wykonała/ał prosty odbiornik nasłuchowy lub radiolokacyjny.
2. Korzystała/ał z prostych schematów radiowych, wytłumaczyła/ył na ich podstawie zasadę pracy urządzenia.
3. Poznała/ał zasady racjonalnej eksploatacji sprzętu elektronicznego, którym się posługuje, zademonstrowała/ał drużynie poprawną obsługę.

4. Poznała/ał i stosuje podstawowe zasady bezpieczeństwa w zakresie pracy ze sprzętem łączności.
5. Poznała/ał zasady miernictwa, posługując się miernikiem uniwersalnym i generatorem-falomierzem.

Radiotropicielka/radiotropiciel *
1. Startowała/ał w radiowych „łowach na lisa" i wytropiła/ił wszystkie ukryte nadajniki.
2. Przeprowadziła/ił skuteczne radionamierzanie „lisa" i wykreśliła/ił jego stanowisko na mapie. Oszacowała/ał błąd pomiaru.
3. Zorientowała/ał mapę w terenie za pomocą radionamierzania na stacje radiofoniczne średnio- i długofalowe.
4. Przeprowadziła/ił dla zastępu pokaz wykrywania nadajnika „lisa" w terenie.

JEŹDZIECKIE I KAWALERYJSKIE

Sanitariuszka weterynaryjna/sanitariusz weterynaryjny **
1. Poznała/ał dokładnie budowę kostnoszkieletową konia i położenie najważniejszych narządów wewnętrznych.
2. Potrafi zmierzyć temperaturę, tętno i liczbę oddechów konia, zna ich prawidłowe wartości.
3. Udzieliła/ił pierwszej pomocy w przypadku zranienia konia, ochwatu, morzyska (kolki).
4. Zna skład apteczki weterynaryjnej i podstawowe leki i maści, zna ich zastosowanie.

Weterynarz ***
1. Zna dokładną budowę konia (szkielet, położenie narządów).
2. Potrafi udzielić pierwszej pomocy przy zranieniu, ochwacie, kolce, zmierzyć temperaturę, tętno i liczbę oddechów.
3. Przygotowała/ał pacjenta i środki potrzebne do zabiegu przed przybyciem lekarza.
4. Pełniła/ił służbę weterynaryjną na obozie.

Sprawność mistrzowska lub odznaka/uprawnienie: Projektowana Odznaka Ratownika Weterynaryjnego PZJ.

Szermierz *
1. Dobrze jeździ konno.
2. Poznała/ał rodzaje białej broni i techniki władania nią, zademonstrowała/ał podstawowe pchnięcia (pieszo).
3. Poznała/ał zasady bezpieczeństwa i przepisy sportowe władania białą bronią.
4. Swoje umiejętności zaprezentowała/ał zastępowi/drużynie.
5. Historię wybranego pułku kawalerii II RP przedstawiła/ił w ciekawej formie klasie, drużynie lub zastępowi.

Lansjer **
1. Bardzo dobrze jeździ konno.
2. Poznała/ał budowę, zastosowanie i rodowód lancy. Zna kilka wzorów szabel.
3. Przygotowała/ał pokaz władania lancą dla swojego środowiska (drużyny, szczepu), prezentując prawidłowe pchnięcia i zasłony, pomagała/ał w szkoleniu jeździeckim i nauczyła/ył władania lancą swój zastęp.
4. Rozróżniła/ił proporczyki 40 pułków kawalerii 20-lecia.
5. Przedstawiła/ił w ciekawy sposób na szerszym forum (np. w formie strony www, spotkania w domu kultury) historię wybranego pułku kawalerii, uzasadniając swój wybór i korzystając ze źródeł.

Szwoleżer ***
1. Opanowała/ał podstawowe ćwiczenia woltyżerskie.
2. Poznała/ał budowę szabli i zasady walki z konia: cięcie łóz w cwale, cięcie glinianej gomóły, cięcie z góry w prawo, w prawo od ucha, z dołu i z góry w lewo. Opanowała/ał pchnięcia i zasłony.
3. Złożyła/ył egzamin składający się z pokazu władania szablą konno i woltyżerki.
4. Przygotowała/ał młodszych kolegów do zdobycia sprawności „szermierza" lub „lansjera". Nauczyła/ył ich musztry z szablą pieszo.
5. Potrafi prawidłowo stroczyć i założyć na konia rząd wojskowy (szeregowego) wz. 36.

Pomocnik podkuwacza *
1. Poznała/ał zasady postępowania w przypadku gnicia strzałki i obluzowania podków.
2. Poznała/ał rodzaje podków i ich przeznaczenie oraz zasady prawidłowego podkuwania koni.
3. Pomagała/ał podczas rozczyszczania kopyta konia wykonując polecenia podkuwacza (kowala), umie prawidłowo trzymać nogi konia.

Podkuwacz **
1. Poznała/ał budowę anatomiczną końskiego kopyta i występujące w nim nieprawidłowości oraz zasadę narastania rogu kopytnego.
2. Uczestniczyła/ył w podkuwaniu koni zdejmując stare podkowy, prawidłowo rozczyszczając kopyto.
3. Nauczyła/ył młodszych harcerzy i harcerki zasady trzymania nóg do podkuwania i pielęgnacji kopyt.

Kowal ***
1. Zna budowę anatomiczną końskiego kopyta.
2. Poznała/ał narzędzia kowalskie i nauczyła/ył się nimi posługiwać.
3. Nauczyła/ył młodszych harcerzy zasad obchodzenia się z końskimi kopytami podczas podkuwania (rozczyszczanie, zdejmowanie starych podków).
4. Podkuła/podkuł samodzielnie dwie nogi konia (pod okiem fachowca!), prawidłowo dobierając rozmiar podkowy.

Stajenna/stajenny *
1. Poznała/ał podstawowe zasady bezpieczeństwa pracy przy koniach.
2. Rozróżniła/ił stanowisko i boks, omawiając ich wady i zalety, potrafi je prawidłowo pościelić.
3. Poznała/ał zasady żywienia koni.
4. Pielęgnowała/ał konia, czyszcząc i siodłając go, zadając paszę i pojąc wg przyjętej kolejności, ścieląc stanowisko, sprzątając stajnię.

Masztalerz **
1. Poznała/ał pasze stosowane w żywieniu koni i potrafi prawidłowo ułożyć dzienną dawkę pokarmową w zależności od pracy wykonanej przez konia.
2. Poznała/ał zagadnienia z zakresu hodowli koni: najważniejsze rasy hodowlane w Polsce i na świecie, okres trwania ciąży u konia, termin przeprowadzania stanówki i odsadzania źrebiąt.
3. Zna podstawowe narowy i nałogi u koni i potrafi im zapobiegać.
4. Współopiekowała/ał się koniem przez wyznaczony czas (czyszczenie, siodłanie, karmienie, pojenie, ścielenie boksu/stanowiska), zachowując zasady bezpieczeństwa.

Koniuszy ***
1. Kierowała/ał pracą wachty stajennej na obozie lub w klubie.
2. Kierowała/ał żywieniem koni, stosując zasady zmian pasz (pod nadzorem instruktora).
3. Opiekowała/ał się jednym lub kilkoma końmi.
4. Brała/ał udział w ujeżdżaniu młodych koni pod siodłem lub w zaprzęgu.

Adeptka jeździecka/adept jeździecki*
1. Poznała/ał budowę zewnętrzną, maści i odmiany koni. Wiedzę tę przekazała/ał swojemu zastępowi podczas zbiórki.
2. Zna zasady bezpieczeństwa podczas jazdy konnej i przebywania z końmi i stosuje je w praktyce.
3. Poznała/ał budowę siodła ogólnoużytkowego i rozróżnia typy nachrapników: polski, hanowerski i meksykański.
4. Czyściła/ił konia i prawidłowo zakładała/ał rząd jeździecki (siodło i ogłowie).Wie, jak zapobiec zapoprężeniu i grudzie.
5. Jeżdżąc konno prawidłowo trzymała/ał się w stępie i kłusie, potrafi anglezować na prawidłową nogę.

Amazonka/jeździec **
1. Poznała/al sposoby użytkowania, typy i rasy koni w Polsce.
2. Rozróżnia typy i rodzaje siodeł.
3. Pielęgnowała/ał konia czyszcząc go, przed i po jeździe.
4. Poznała/ał zasady poruszania się konno w terenie.
5. Kreśliła/ił figury na ujeżdżalni w każdym chodzie konia.

Amazonka doskonała/jeździec doskonały ***
1. Potrafi udzielić pierwszej pomocy.
2. Wymieniła/ił główne regiony hodowli koni na świecie, poznała/ał zwyczaje, tradycje i piosenki jeździeckie.
3. Wykonała/ał wszelkie prace stajenne, pomagając przy żniwach lub zwózce siana, konserwując sprzęt jeździecki, zadając paszę i sprzątając stanowiska lub boksy koni. Nauczyła/ył zastęp podstawowych umiejętności w obsłudze koni.
4. Poznała/ał ważniejsze schorzenia koni, potrafi im zapobiec i udzielić pierwszej pomocy weterynaryjnej.
5. Wykonała/ał zwroty na przodzie i na zadzie, ustępowanie od łydki, branie przeszkody (do 100 cm), potrafi prowadzić konia kontrgalopem.
6. Uwaga:

Dodatkowe wymaganie dla dziewcząt:
- zna budowę siodła damskiego (wskazane, by potrafiła na nim jeździć).

Dodatkowe wymaganie dla chłopców:

- zna budowę rzędu wojskowego wz. 36, potrafi go poprawnie stroczyć i założyć na konia, prawidłowo wsiadać i zsiadać na komendy.

Sprawność mistrzowska lub odznaka/uprawnienie: Odznaki jeździeckie PZJ

Skórnik *

1. Wyczyściła/ił, zmiękczyła/ył, zakonserwowała/ał skórzane elementy ekwipunku jeździeckiego.
2. Poznała/ał podstawowe narzędzia pracy rymarskiej (igły rymarskie, szydło, koń rymarski, nóż, dratwa, dziurkacz), posłużyła/ył się nimi.
3. Prawidłowo przygotowała/ał dratwę do szycia, szyła/ył na dwie igły.
4. Wszyła/ył oderwaną sprzączkę, wycięła/wyciął nową dziurkę w skórze.
5. Poznała/ał ogólną budowę siodła ogólnoużytkowego i rozróżniła/ił typy nachrapników: polski, hanowerski, meksykański.

Czeladnik rymarski **

1. Połączyła/ył skórę różnymi sposobami.
2. Zszyła/ył rozerwany kantar lub uzdę, puśliska lub przystuły.
3. Poznała/ał różne rodzaje rzędów jeździeckich, rozróżnia różne rodzaje uprzęży.
4. Wykonała/ał najprostszy kantar dla konia (np. z taśmy, ze sznurka).

Rymarz ***

1. Rozróżniła/ił różne rodzaje skóry, poznała/ał ich cechy i przeznaczenie.
2. Posługując się sprawnie narzędziami rymarskimi, połączyła/ył skórę nitami, zastosowała/ał jedną z technik zdobienia skóry.
3. Wykonała/ał kantar ze skóry, ozdobiła/ił go według własnego pomysłu.
4. Nauczyła/ył harcerzy prostych prac rymarskich.

Pomocnik luzaka*

1. Potrafi rozpoznać 3 różne rodzaje kiełzna, zna ich działanie.
2. Wie, czym różnią się szory od chomąta.
3. Opiekowała/ał się koniem podczas zawodów lub pokazu, czyszcząc go, zaplatając grzywę i ogon, pojąc, karmiąc i ścieląc boks.
4. Pomagała/ał przy zaprzęganiu konia, zapoznając się z budową użytkowanej uprzęży.

Luzak **

1. Wymieniła/ił rodzaje uprzęży i typy pojazdów rozpoznając je na rysunkach lub zdjęciach.
2. Poznała/ał zasady zaprzęgania koni w pojedynkę i w parze, powożąc w łatwym terenie.
3. Ubierała/ał konia w szory i chomąto, rozróżniając prawidłowo poszczególne części uprzęży.
4. Brała/ał udział w przygotowaniach do zawodów zaprzęgów, pełniąc funkcję luzaka.

Woźnica ***

1. Poznała/ał budowę uprzęży, wie, co to jest munsztuk zaprzęgowy, pehlam liverpool, fasculce itp.
2. Rozróżniła/ił style zaprzęgów: angielski, węgierski, bałagulski i inne.
3. Jeździła/ił parokonnym zaprzęgiem w różnorodnym terenie.
4. Prowadziła/ił wóz taborowy podczas rajdu konnego.
5. Potrafi opisać zasady zawodów w powożeniu. W ciekawy sposób przedstawiła/ił je na forum drużyny.

Adeptka woltyżerki/adept woltyżerki*

1. Bez problemu wsiada i zsiada z konia zarówno z lewej, jak i prawej strony.
2. Prawidłowo wykonuje następujące ćwiczenia:
   - na koniu gimnastycznym: nożyce, wskok, sztandar, stanie na siodle,
   - na stojącym koniu: 4 strony świata, martwy Indianin, rybka w przód i w tył,
   - na koniu chodzącym na lonży: ćwiczenia na równowagę, jazda bokiem i tyłem.
3. Potrafi nazwać ćwiczenia woltyżerskie, które widzi (wykonywane przez kogoś innego).

Woltyżerka/woltyżer**

1. Regularnie jeździ konno (stęp, kłus, galop).
2. Zna zasady bezpieczeństwa podczas jazdy konnej i stosuje się do nich.
3. Wykonała/ał następujące ćwiczenia: na koniu stojącym: stanie na siodle, nożyce, wskok, sztandar, na koniu chodzącym na lonży (stęp, kłus, galop): 4 strony świata, martwy Indianin, rybka w przód i w tył.
4. Zna budowę rzędu woltyżerskiego.

Woltyżerka doskonała/woltyżer doskonały ***

1. Ukończyła/ył podstawowy kurs jazdy konnej i regularnie jeździ konno.
2. Poznała/ał przepisy dotyczące bezpieczeństwa ćwiczeń woltyżerskich i stosuje je w praktyce.
3. Wykonała/ał następujące ćwiczenia:
   - na konia stojącego: wskok trzema sposobami,
   - na konia chodzącego na lonży w stepie, kłusie i galopie: wskok, zeskok, zeskok-wyskok, rybka, nożyce, stanie na siodle, sztandar, przeskok przez konia; na konia biegnącego luzem: wskok.
4. Prawidłowo założyła/ył rząd woltyżerski.
5. Nauczyła/ył młodszych podstawowych ćwiczeń np. na koniu gimnastycznym.

POCZTOWE

Pocztowiec **

1. Poznała/ał zasady działania poczt harcerskich oraz ich historię.
2. Poznała/ał zasady kolekcjonowania zbiorów filatelistycznych.
3. Wykonała/ał poprawny projekt techniczny wydawnictw poczty harcerskiej do druku.
4. Przygotowała/ał własne zbiory wydawnictw poczty harcerskiej do wystawy na arkuszach wystawienniczych.
5. Brała/ał czynny udział w przygotowaniu wystawy.

Pocztylion***

1. Poznała/ał zasady prowadzenia dokumentacji poczty harcerskiej i różne techniki powielania (drukowania).
2. Wykonała/ał samodzielnie klisze lub pieczątkę dla poczty harcerskiej (np. linoryt).
3. Zorganizowała/ał sieć obsługi pocztowej na obozie lub złazie.
4. Nawiązała/ał współpracę z inną pocztą harcerską.
5. Poznała/ał zakres zadań, jakimi zajmuje się współcześnie Poczta Polska.

Pocztmistrz – mistrzowska

1. Kierowała/ał co najmniej kilkoma projektami tematycznymi poczty
2. Współpracowała/ał z Pocztą Polską, Polskim Związkiem Filatelistycznym i/lub odpowiednią organizacją/firmą spedycyjną czy logistyczną. Kopię zaświadczenia przesłała/ał do naczelnictwa poczt harcerskich ZHP.
3. Nadesłała/ał wydawnictwa swojej poczty do Centralnego Archiwum Poczt Harcerskich.
4. Wyznaczyła/ył sobie dodatkowe zadanie mistrzowskie w porozumieniu z naczelnikiem macierzystej PH.

GRUPA: TURYSTYCZNE

Włóczęga nizinny **

1. Spędziła/ił 10 dni na wycieczkach przemierzając pieszo szlaki nizinne.
2. Potrafi wskazać na mapie trasy trzech ostatnich wędrówek przebytych z drużyną.
3. Zapoznała/ał się z publikacjami dotyczącymi atrakcji turystycznych swojego regionu (np. przewodniki, strony internetowe). Najciekawsze przedstawiła/ił na zbiórce zastępu.
4. Uczestniczyła/ył w dwóch kilkudniowych wycieczkach pieszych w terenie nizinnym.

Wyga ***

1. Poprowadziła/ił dwie wędrówki grupy po zaplanowanym przez siebie szlaku przez minimum 3 dni, pod opieką pełnoletniego opiekuna.
2. Zdobyła/ył odznakę OTP w stopniu srebrnym.
3. W charakterze wyczynu odbyła/ył w terenie nizinnym wielogodzinną, nieprzerwaną wędrówkę.
4. Ukończyła/ył kurs pierwszej pomocy.

Uprawnienia Młodzieżowego Organizatora Turystyki PTTK lub Organizatora Turystyki PTTK

Włóczęga górski **

1. Zdobyła/ył 5 szczytów wybranego pasma górskiego..
2. Spędziła/ił 10 dni na całodniowych wycieczkach górskich.
3. Potrafi prawidłowo wypełnić książeczkę GOT.
4. Zapoznała/ał się z publikacjami dotyczącymi atrakcji turystycznych swojego regionu (np. przewodniki, strony internetowe). Zachęcił harcerki/harcerzy z drużyny do zwiedzenia proponowanych atrakcji.

Wyga górski ***

1. Zdobyła/ył 3 szczyty wybranych 2 pasm górskich.
2. Ukończyła/ył kurs pierwszej pomocy. Stosuje zasady racjonalnego uprawiania turystyki górskiej, umie obliczyć czas marszu, zna niebezpieczeństwa gór.

3. Ma ekwipunek turystyczny, niezbędny do wędrówki po górach i umie go konserwować.
4. Wykonała/ał kronikę jednej lub więcej kilkudniowych wędrówek w wybranym paśmie górskim, uzupełniła/ił ją o dane z fachowej literatury i przedstawiła/ił ją na forum drużyny.
5. Była/ył na dwóch obozach wędrownych w górach.

Wspinacz **
1. Zna zasady bezpiecznego wspinania się i asekuracji.
2. Zna fachową terminologię wspinaczkową (nazewnictwo sprzętu, komendy, slang wspinaczkowy).
3. Poznała/ał biografię wybitnego alpinisty i przedstawiła/ił jej/jego sylwetkę na zbiórce zastępu.
4. Regularnie uczestniczy w zajęciach na ściance wspinaczkowej.
5. Pod opieką instruktora pogłębia swoje umiejętności pokonując coraz trudniejsze trasy.

Wspinacz doskonały ***
1. Skompletowała/ał podstawowy sprzęt wspinaczkowy (uprząż, przyrząd asekuracyjny, karabinek, buty wspinaczkowe, karabinek, ewentualnie lina).
2. Przeczytała/ał wybraną pozycję dotyczącą wspinaczki skałkowej.
3. Przeprowadziła/ił zbiórkę dla zastępu lub drużyny przybliżającą techniki wspinaczki oraz asekuracji.
4. Systematycznie podnosi swoją sprawność fizyczną uprawiając wybraną dyscyplinę sportu. Regularnie trenuje na ściance wspinaczkowej.
5. Pod opieką doświadczonego instruktora wspinaczki pokonała/ał trasę skalną o trudności minimum VI.

Sprawność mistrzowska lub odznaka/uprawnienie: karta wspinacza, karta taternika

Geolog ***
1. Na podstawie swoich obserwacji i zdobytej wiedzy w podróżach i wycieczkach scharakteryzowała/ał podstawowe typy krajobrazu Polski: wysokogórski, górski, wyżynny, nadmorski, pojezierza i nizinny.
2. Odwiedziła/ił teren wydmowy (nadmorski lub sandrowy), oglądając meandry rzeczne i pradolinę rzeki.
3. Zwiedziła/ił jaskinię, wie, jakie procesy ją kształtowały i potrafi nazwać podstawowe formy naciekowe.
4. Rozróżniła/ił kilka rodzajów skał, prezentując harcerzom swoje zbiory kamieni.
5. Przygotowała/ał prezentację dla zastępu/drużyny z wybranego zagadnienia geologicznego.

Wioślarka/wioślarz *
1. Scharakteryzowała/ał zasady bezpieczeństwa na wodzie i komendy żeglarskie oraz zasady pokonywania przeszkód wodnych.
2. Wykonała/ał następujące czynności: przygotowanie kajaka, kanadyjki lub łodzi wiosłowej do rejsu, rozlokowanie niezbędnego ładunku, wodowanie, wsiadanie i wysiadanie.
3. Wiosłowała/ał na kajaku
4. Wiosłowała/ał jednym i dwoma wiosłami w dulkach,
5. Umie wiosłować „na śrubkę" i „na pych".

Kajakarka/kajakarz **
1. Zdobyła/ył kartę pływacką.
2. Płynęła/płynął 200 m kajakiem utrzymując kurs.
3. Uczestniczyła/ył w całodniowej wycieczce kajakowej, przygotowując wcześniej kajak i wyposażenie do wyprawy.
4. Poznała/ał przepisy bezpieczeństwa na wodzie, sposoby zachowania się w przypadku przewrócenia kajaka i udzielenia pierwszej pomocy poszkodowanym (tzn. postępowanie z tonącym, udar słoneczny i cieplny, oparzenia, wychłodzenie organizmu)
5. Konserwowała/ał kajak przed i po sezonie, wykonując przy tym drobne naprawy.

Kajakarka turystka/kajakarz turysta ***
1. Przebyła/ył co najmniej trzy szlaki kajakowe, stosując się do śródlądowego prawa drogi.
2. Zna zasady i ocenił stan wody, nurt, mieliznę i głębię. Umiejętnie zastosowała/ał je w praktyce
3. Zorganizowała/ał wycieczkę wodną, przygotowując: apteczkę, ekwipunek i wyposażenie kajaka lub łodzi, planując zaprowiantowanie stosownie do warunków zaopatrzenia na trasie.
4. Potrafi zachować się w przypadku przewrócenia kajaka. W razie potrzeby udzielić pierwszej pomocy.
5. Wiosłowała/ał w kajaku, szalupie lub łodzi, wiosłowała/ał na jedno i dwa wiosła, na pych i na śrubę.

Turystka rowerowa/turysta rowerowy *
1. Zna zasady bezpiecznego poruszania się pojazdu jednośladowego po drodze.
2. Potrafi rozróżnić części roweru, konserwować je i wykonać drobne naprawy.
3. Wzięła/wziął udział w rajdach rowerowych zdobywając, co najmniej 30 punktów na KOT.
4. Poznała/ał szlaki i ścieżki rowerowe w pobliżu miejsca swojego zamieszkania, spisała/ał je w dzienniczku turysty rowerowego do własnego użytku.
5. Przygotowała/ał rower i ekwipunek do wyprawy (światła, koła, apteczka, mapa)

Kolarz **
1. Zdobyła/ył kartę rowerową lub motorowerową, umie czytać mapę i posługiwać się busolą.
2. Zdobyła/ył małą brązową odznakę KOT.
3. Zorganizowała/ał zbiórkę dla zastępu lub drużyny popularyzującą turystykę rowerową, przedstawiając na niej sprzęt rowerowy i pamiątki ze swoich wypraw.
4. Opracowała/ał plan i przeprowadziła/ił ciekawą wycieczkę z biwakowaniem, uwzględniając różnice wzniesień i nawierzchni oraz przygotowanie turystyczne uczestników wyprawy rowerowej.

Kolarz turysta ***
1. Zdobyła/ył małą srebrną KOT. Wzięła/wziął udział w rowerowym obozie wędrownym.
2. Przedstawiła/ił dziennik swoich wypraw lub inne materiały (fotografie, szkice, rysunki, itp.) dotyczące historii, osobliwości przyrodniczych i geologicznych zwiedzanych miejscowości.
3. Zorganizowała/ał rajd rowerowy dla drużyny.
4. Poznała/ał zasady konserwacji sprzętu rowerowego i propaguje tę wiedzę w swojej drużynie.

Narciarka klasyczna/narciarz klasyczny *
1. Poznała/ał dwa kroki biegowe na nartach.
2. Wykonała/ał zjazd pod bramkami z kijów, zmieniając kierunek jazdy przestępowaniem i hamując pługiem.
3. Rozróżniła/ił trzy gatunki śniegu i umie przygotować narty do różnych warunków śniegowych.
4. Wymieni olimpijskie dyscypliny narciarskie.
5. Uczestniczyła/ył w wycieczkach narciarskich, przebywając jednorazowo co najmniej 5 km, a w sumie minimum 30 km.

Narciarka biegowa/narciarz biegowy **
1. Uczestniczyła/ył w co najmniej pięciu wycieczkach narciarskich, podczas których przebyła/ył jednorazowo minimum 10 km.
2. Opracowała/ał ciekawą trasę wycieczki narciarskiej na podstawie mapy topograficznej, zaplanowała/ał ekwipunek indywidualny i zbiorowy na trasę.
3. Potrafi udzielić pierwszej pomocy w wypadku narciarskim.
4. Zna zasady bezpiecznego poruszania się na nartach w terenie.

Narciarka turystka/narciarz turysta ***
1. Zjeżdżała/ał w skos i na wprost stoku, zmieniając kierunek jazdy przestępowaniem.
2. Zjeżdżała/ał pługiem, wykonując łuki z pługu, cristianię do stoku i od stoku oraz „w tył zwrot" na stoku.
3. Scharakteryzował kombinację klasyczną i alpejską.
4. Zaplanował wycieczkę narciarską, biorąc pod uwagę możliwości uczestników. Podczas wycieczek przebył w sumie 75 km.
5. Ukończył kurs pierwszej pomocy, przestrzega zasad poruszania się w terenie górskim w czasie zimy. Zna rejony działania GOPR i TOPR oraz ich telefony alarmowe, wie, jak wezwać pomoc w inny sposób (Międzynarodowy Kod Górski, race, flary).

WODNE I ŻEGLARSKIE

Załogant *
1. Nazwała/ał części jachtu mieczowego.
2. Zna zasady bezpiecznego zachowania się na pokładzie jachtu.
3. Określi kurs względem wiatru, wyjaśni zasady działania miecza i steru.
4. W czasie żeglugi obsługiwała/ał ster, trzymała/ał żagle i balastowała/ał przy przechyłach łodzi.

Junga **
1. Poznała/ał regulamin i zasady służby jachtowej oraz komendy żeglarskie.
2. Pełniła/ił wachtę w czasie rejsu zatokowego.
3. Wykonywała/ał manewry proste i złożone jachtem dwumasztowym.
4. Klarowała/ał jacht przed i po pływaniu.

Szyper ***
1. Zna teorię manewrowania jachtem mieczowym o powierzchni żagla do 20 m2 i komendy żeglarskie.

2. Wykonała/ał proste i złożone manewry jachtem mieczowym.
3. Pełniła/ił funkcje załogi na wszystkich stanowiskach manewrowych.
4. Brała/ał udział w kilku wielodniowych rejsach żeglarskich.
5. Zna zasady bezpieczeństwa podczas rejsu, potrafi udzielić pomocy tonącemu, przy udarze słonecznym i cieplnym oraz przy wychłodzeniu organizmu. Potrafi wezwać pomoc znajdując się na wodzie, zna numer telefonu alarmowego WOPR.

Sprawność mistrzowska lub odznaka/uprawnienie: patent żeglarza jachtowego, patent sternika jachtowego.

Szkutnik *
1. Poznała/ał zasady budowy jachtów, konstrukcję łodzi i nazewnictwo jej części oraz rodzaje poszycia, drzewca, osprzętu, olinowania i ożaglowania.
2. Zna konstrukcję pięciu najczęściej używanych łodzi żaglowych.
3. Brała/ał udział w zabezpieczaniu sprzętu wodnego przed zimą.
4. Wykonała/ał sploty lin miękkich, zeszlifowała/ał na równo laminowany element.
5. Malowała/ał elementy jachtu farbami rozpuszczalnikowymi – zadbała/ał o narzędzia po zakończeniu malowania.

Bosman **
1. Poznała/ał zasady bezpieczeństwa podczas prac bosmańskich w porcie i w czasie pływania.
2. Zna konstrukcję i budowę najpopularniejszych typów łodzi żaglowych i wiosłowych.
3. Remontowała/ał sprzęt żeglarski naprawiając również uszkodzenia żagli.
4. Zacumowała/ał jacht w różnych warunkach, stosując podstawowe węzły.

Sygnalista morski *
1. Rozpoznała/ał polskie bandery i flagi: marynarki wojennej i handlowej, PZŻ, klubowe z jednostki pływającej.
2. Poznała/al zasady ceremoniału morskiego i etykiety jachtowej.
3. Poznała/ał zasady wywieszania banderek odwiedzanych państw oraz flag kodu MKS przy wejściu do obcego portu.
4. Wezwała/ał pomoc wg MPZZM.

Młody nawigator *
1. Zna instrumenty nawigacyjne.
2. Umie odczytać głębokość na mapie, wysokość latarni.
3. Zna zasadę podziału kuli ziemskiej z siatką geograficzną.
4. Zmierzy szybkość jachtu i głębokość wody.
5. Porówna wskazanie kompasu jachtowego, a kompasu wniesionego i trzymanego w różnych miejscach.

Nawigator **
1. Potrafi odczytać z mapy długość i szerokość geograficzną wskazanego punktu oraz zaznaczyć punkt o podanych współrzędnych.
2. Potrafi odczytać z mapy morskiej odległość między dwoma wskazanymi punktami
3. Potrafi wyznaczyć pozycję obserwowaną z dwóch namiarów (rzeczywistych) jednoczesnych
4. Potrafi prowadzić nawigację zliczeniową i przenieść pozycję zliczoną na określoną pozycję obserwowaną
5. Potrafi prawidłowo opisać na mapie czynności z pkt. 3–4.

Nawigator morski ***
1. Odczytała/ał z mapy morskiej: przebieg farwaterów, występujące przeszkody nawigacyjne i wartość deklinacji w roku.
2. Zmierzyła/ył szybkość logiem burtowym i głębokość sondą ręczną.
3. Posługiwała/ał się polskimi locjami i spisem świateł. W nocy na podstawie widocznych świateł określiła/ił swą pozycję.
4. Wykreśliła/ił na mapie namiary, zaznaczając pozycję obserwowaną oraz kursy, odkładając przebytą drogę i zaznaczając pozycję zliczoną Przeliczyła/ył kursy i namiary kompasowe na rzeczywiste, dokonała/ał zapisów w dzienniku jachtowym.
5. Prowadziła/ił zliczeniówkę podczas rejsu; po określeniu różnicy pozycji obserwowanej i zliczonej (np. po nocy) potrafiła/ił ją wytłumaczyć.

Uprawnienia: młodszy ratownik WOPR

Aspirant meteorologiczny *
1. Potrafi zauważyć nadchodzący szkwał (burzę).
2. Potrafi wyjaśnić zjawisko rosy: naturalnej i na okularach po wejściu zimą do ciepłego pomieszczenia.
3. Potrafi rozpoznać i nazwać chmury deszczowe.

Meteorolog **
1. Potrafi ocenić siłę wiatru w skali Bouforta (lub m/s).
2. Na planie akwenu szkoleniowego (lub strefy pilotażowej) zaznaczyła/ył lokalne, specyficzne obszary wiatrowe (oraz prądy wstępujące).
3. Potrafi nazwać widoczne na niebie chmury i powiedzieć, skąd się wzięły (jak powstały) i co zwiastują.
4. Rozpoznała/ał różne rodzaje chmur i określiła/ił ich wysokość. Rozróżnia rodzaje mas powietrza.

Młody synoptyk ***
1. Potrafi po układzie chmur i innych zjawiskach określić sytuację baryczną (np. nadchodzi front ciepły).
2. Potrafi rozpoznać moment przejścia frontu i podać przewidywany rozwój sytuacji meteorologicznej.
3. Potrafi odebrać i wyjaśnić specjalistyczną (morską, lotniczą) prognozę pogody; wie, jak do niej dotrzeć.
4. Przyjmie i zapisze telefoniczną prognozę pogody.
5. Przeprowadziła/ił obserwacje meteorologiczne i zapisywała/ał wyniki pomiarów co najmniej przez 2 tygodnie.

Synoptyk – mistrzowskie
1. Na podstawie mapki synoptycznej potrafi sporządzić krótkoterminową prognozę.
2. Zna typowe trasy niżów i statystyczny rozkład kierunków wiatru na terenie Polski w różnych porach roku.
3. Potrafi odebrać i zrozumieć prognozę meteo w języku obcym.
4. Potrafi odczytać i zinterpretować prognozę NAVTEX lub ATIS.
5. Potrafi zinterpretować zarejestrowany przez siebie barogram w odniesieniu do panujących wówczas warunków meteorologicznych.

LOTNICZE

Modelarka kartonowa/modelarz kartonowy *
1. Wyjaśnił, jakie siły działają na szybowiec w locie.
2. Wyważyła/ył i wyregulowała/ał latający kartonowy model szybowca, aby wykonał lot prosty.
3. Na modelu zademonstrowała/ał działanie sterów i lotek.
4. Wykonała/ał z papieru strzałę i gołębia oraz model latający szybowca z kartonu bez użycia kleju.
5. Brała/ał udział w zawodach kartonówek.

Modelarka redukcyjna/modelarz redukcyjny **
1. Rozpoznaje pięć najważniejszych typów polskich szybowców i 10 typów używanych w Polsce samolotów.
2. Wykazała/ał się znajomością nazw części samolotu, wyjaśniła/ił działanie sterów.
3. Zbudowała/ał latający model sylwetkowy (tj. o sylwetce istniejącego samolotu lub szybowca) z kartonu lub styropianu na procę lub na wędkę oraz brała/ał udział w zawodach akrobacji modeli.
4. Skleiła/ił estetycznie plastikowy model z gotowego zestawu oraz prawidłowo umieściła/ił na nim znaki i numery.
5. Wzięła/wziął udział w konkursie modeli samolotów z tworzyw sztucznych lub zademonstrowała/ał swe modele w zastępie.

Modelarka konstruktorka/modelarz konstruktor***
1. Rozpoznaje typy współczesnych szybowców, samolotów i śmigłowców polskiej konstrukcji i używanych w Polsce oraz najważniejsze zagraniczne.
2. Rozpoznaje rodzaje drewna i tworzyw sztucznych (styropian, polistyren, szkło organiczne), potrafi je kleić i obrabiać.
3. Zbudowała/ał trzy modele z drewna lub kartonu wiernie oddające wygląd samolotów lub skleił 5 modeli plastikowych, estetycznie i prawidłowo je malując.
4. Wykazując się znajomością zasad rysunku technicznego narysowała/ał plan samolotu, którego model zbudowała/ał, uzupełniając go o szczegóły konstrukcji i malowania wg fotografii.
5. Opowiedziała/ał o dziejach, konstrukcji i osiągnięciach samolotów, śmigłowców, szybowców, których modele zbudowała/ał.

Konstruktorka latawców/konstruktor latawców *
1. Rozpoznaje różne rodzaje latawców, wie, jaka jest konstrukcja każdego z nich i jakie miały zastosowanie dawniej i dziś.
2. Wyjaśniła/ił, jakie siły działają na latawce w locie i od czego zależy prawidłowy lot.
3. Potrafi wyregulować latawiec, aby prawidłowo wzbijał się w powietrze i latał.

4. Zbudowała/ał dwa latawce - płaski i skrzynkowy; zbudował wyciąg do latawca i go zastosowała/ał.
5. Uczestniczyła/ył ze swym latawcem w zawodach latawcowych, np. z okazji Święta Latawca.

Radiomodelarka/radiomodelarz **

1. Zna przynajmniej dwa systemy zdalnego sterowania; wie, czym one się charakteryzują. Wie, jaką rolę w urządzeniu zdalnie sterowanym spełniają przekaźniki elektromechaniczne, czujniki i silniki elektryczne.
2. Wyjaśniła/ił, gdzie i na jakich warunkach można uzyskać zezwolenie na budowę urządzeń nadawczo-odbiorczych do sterowania radiomodelarskiego.
3. Narysowała/ał i objaśniła/ił schemat blokowy jednokanałowego nadajnika i odbiornika sterowania falami radiowymi.
4. Zademonstrowała/ał na zbiórce zastępu lub drużyny funkcjonowanie zestawu zdalnego sterowania modeli, wyjaśniła/ił kolegom, na czym ono polega.
5. Przeprowadziła/ił pokaz akrobacji lotniczej z wykorzystaniem zestawu zdalnego sterowania.

Konstruktorka lotnicza/konstruktor lotniczy ***

1. Opowiedziała/ał o kilku najnowszych osiągnięciach techniki lotniczej, różnych doświadczalnych rodzajach samolotów i różnych układach aerodynamicznych samolotów. Objaśniła/ił zasady lotu różnych rodzajów statków latających.
2. Wyjaśniła/ił, jaką rolę spełniają poszczególne elementy konstrukcyjne i urządzenia aerodynamiczne samolotów.
3. Objaśniła/ił, do czego służy wirnik ogonowy śmigłowca oraz jak się steruje śmigłowcem. Wyważyła/ył i wyregulowała/ał model o układzie nietypowym: kaczki lub bezogonowca.
4. Zbudowała/ał model latający o układzie nietypowym: kaczki lub bezogonowca.
5. Zbudowała/ał model doświadczalny własnego pomysłu dowolnego statku powietrznego (np. śmigłowiec, pionowzlot, samolot skróconego startu, poduszkowiec) lub ze specjalnymi urządzeniami aerodynamicznymi (sploty, zaburzacze, hamulce aerodynamiczne, interceptory zamiast lotek itp.) i zademonstrowała/ał jego działanie.

Młody baloniarz *

1. Wyjaśniła/il zasady unoszenia się balonu w powietrzu oraz budowę balonu sportowego.
2. Rozpoznaje rodzaje balonów i zna ich zastosowanie.
3. Stosuje przepisy bezpiecznego wypuszczania balonów na ogrzane powietrze.
4. Zbudowała/ał razem z kolegami balon z bibułki na ogrzane powietrze.
5. Brała/ał udział w pokazie wypuszczania balonu na ogrzane powietrze lub w zawodach balonów.

Technik balonowy **

1. Opowiedziała/ał o dziejach baloniarstwa w Polsce i na świecie, wykazując się ich dobrą znajomością.
2. Rozpoznała/ał różne rodzaje balonów oraz wykazał się znajomością ich budowy, teorii lotu oraz sposobów kierowania nimi.
3. Wykazała/ał się umiejętnością obsługi balonu na ogrzane powietrze przy starcie.
4. Brała/ał czynny udział w przygotowaniach do wzlotu balonu.
5. Jako pasażer wykonała/ał lot balonem na ogrzane powietrze.

Sprawność mistrzowska lub odznaka/uprawnienie: uprawnienia kolejnych klas pilotów i mechaników balonowych wg przepisów Urzędu Lotnictwa Cywilnego i Aeroklubu Polskiego

Aspirant szybowcowy *

1. Omówiła/ił najważniejsze fakty z historii sportu szybowcowego i największe osiągnięcia w tej dziedzinie.
2. Wie, w jakich konkurencjach odbywają się szybowcowe loty wyczynowe, zna nazwiska polskich szybowników, zdobywców Medalu Lilienthala.
3. Wyjaśniła/ił, jakie wymagania pod względem zdrowia, cech psychicznych i cech charakteru stawiane są pilotowi. Zna i stosuje zasady higieny lotniczej.
4. Wie, jak wyglądają odznaki szybowcowe i jakie wymagania trzeba na nie spełnić.
5. Rozpoznaje rodzaje i typy szybowców produkowanych w Polsce. Prawidłowo nazwała/ał poszczególne elementy konstrukcji szybowca i potrafi określić ich rolę w czasie lotu szybowca lub modelu.

Młoda szybowniczka/młody szybownik **

1. Wie, jakie siły działają na szybowiec w locie i jakie warunki sprzyjają lotom szybowcowym. W terenie lub na mapie wskaże, gdzie powstają prądy wznoszące.
2. Zna zasady bezpieczeństwa obowiązujące na starcie szybowcowym. Pełniła/ił funkcję dyżurnego i chronometrażysty na starcie.
3. Uczestniczyła/ył w wykładaniu, wyhangarowywaniu i transporcie szybowca, wykładaniu znaków startowych i przygotowywaniu szybowca do lotu – samodzielnie podpinała/al linę holowniczą i wypuszczała/ał szybowiec przy starcie.
4. Zapoznała/ał się z przynajmniej jedną książką o tematyce szybowcowej.
5. Wykonała/al lot pasażerski szybowcem.

Sprawność mistrzowska lub odznaka/uprawnienie: Uprawnienia kolejnych klas pilotów i mechaników szybowcowych wg przepisów Urzędu Lotnictwa Cywilnego i Aeroklubu Polskiego.

Aspirant lotniczy *

1. Wymieniła/ił wymagania zdrowotne i psychiczne stawiane lotnikom. Zna warunki przyjęcia na szkolenia lotnicze (wiek, wykształcenie) i główne rodzaje pracy w lotnictwie.
2. Zna nazwy głównych części samolotu.
3. Rozpoznaje polskie odznaki lotnicze cywilne i wojskowe.
4. Potrafi poruszać się po lotnisku zgodnie z obowiązującymi zasadami i rozpoznaje znaki startowe.
5. Odbyła/ył lot pasażerski samolotem sportowym lub turystycznym.

Młody lotnik **

1. Określiła/ił nawigacyjną prędkość, meteorologiczny kierunek i prędkość wiatru oraz możliwości latania w danych warunkach.
2. Zna przeznaczenie dźwigara, kesonu, wręgi, żebra, okucia i pokrycia.
3. Scharakteryzuje różnice w konstrukcji kratownicowej i półskorupowej.
4. Zademonstruje ruchy sterami samolotu i opisze główne przyrządy pokładowe.
5. Wskaże podstawowe typy silników lotniczych oraz najpopularniejszych producentów.

Sprawność mistrzowska lub odznaka/uprawnienie: Uprawnienia kolejnych klas pilotów i mechaników samolotowych wg przepisów Urzędu Lotnictwa Cywilnego i Aeroklubu Polskiego

Obserwatorka lotnicza/obserwator lotniczy *

1. Rozpoznaje zasadnicze rodzaje statków powietrznych, zna ich prawidłowe nazwy oraz podział samolotów według ich przeznaczenia i budowy.
2. Zna meteorologiczne warunki odbywania lotów dziennych i nocnych, zasady obserwacji nieba oraz zasadę działania urządzeń radiolokacyjnych.
3. Zna sygnały alarmowe obrony cywilnej oraz wie, jak się zachować po ich usłyszeniu.
4. Zmierzyła/ył wysokość lotu samolotu za pomocą lornetki polowej oraz ocenił „na oko" w przybliżeniu wysokość, na jakiej leci samolot, jego prędkość i kierunek lotu.
5. Potrafi rozpoznać najważniejsze polskie i zagraniczne samoloty (co najmniej 15 typów) cywilne i wojskowe oraz rozróżnić znaki rozpoznawcze i rejestracyjne samolotów przynajmniej 10 państw.

Sprawność mistrzowska lub odznaka/uprawnienie: Patent obserwatora lotniczego.
Sprawność mistrzowska lub odznaka/uprawnienie: Patent aspiranta-nawigatora pokładowego.

Aspirant lotniarz *

1. Wyjaśniła/ił zasady lotu i pilotażu lotni.
2. Wykazała/ał, że zna siły działające na lotnię w locie i wie, w jakich warunkach można wykonywać loty. Zna podstawowe zasady wykonywania lotów.
3. Rozróżniła/ił przynajmniej 3 rodzaje uprzęży dla pilotów lotniowych i ich zastosowanie.
4. Opowiedziała/ał o najważniejszych faktach z historii lotniarstwa i sportu lotniarskiego.
5. Wymieniła/ił, jakie najważniejsze zawody lotniowe są organizowane w Polsce.

Młoda lotniarka/młody lotniarz **

1. Określiła/ił kierunek i prędkość wiatru względem zbocza oraz możliwości latania w danych warunkach.
2. Zademonstrowała/ał i wyjaśniła/ił kolegom zasady sterowania lotnią.
3. Brała/ał udział w składaniu i rozkładaniu lotni i przygotowaniu jej do lotów. Prawidłowo założyła/ył i przypięła/przypiął uprząż do lotni.
4. Wykonała/ał ćwiczenia przygotowawcze do wstępnego szkolenia w pilotażu lotni (rozbieg i dobieg z lotnią, utrzymanie lotni w łożu wiatru, lot latawcowi na uwięzi).

Sprawność mistrzowska lub odznaka/uprawnienie: uprawnienia kolejnych klas pilotów wg przepisów Urzędu Lotnictwa Cywilnego i Aeroklubu Polskiego.

Dyżurna startu spadochronowego/dyżurny startu spadochronowego **

1. Zna przepisy organizacji skoków spadochronowych w zakresie obowiązującym skoczków-uczniów.
2. Zna obowiązki dyżurnego startu spadochronowego i zrzutowiska, a także obowiązki i zakres uprawnień osób funkcjonujących na starcie spadochronowym.
3. Zna wszystkie obowiązujące znaki i sygnały używane podczas prowadzenia skoków spadochronowych.
4. Potrafi w terenie i na podstawie mapy dokonać wyboru lądowiska i zrzutowiska oraz określić, jakim powinno odpowiadać warunkom.
5. Pełni obowiązki dyżurnego lub pomocnika dyżurnego na starcie spadochronowym lub zrzutowisku, wykładał znaki, dokonywał pomiaru wiatru anemometrem, określał jego kierunek meteorologiczny i nawigacyjny.

Sprawność mistrzowska lub odznaka/uprawnienie: uprawnienia układacza i technika spadochronowego.
Uprawnienie: Harcerski Znak Spadochronowy, tytuł, klasy i licencja skoczka spadochronowego.

STRAŻACKIE

Strażak*

1. Zna stopnie PSP oraz stopnie funkcyjnych OSP.
2. Wymieni podstawowe przyczyny powstawania pożarów.
3. Szybko ubiera się w osobiste uzbrojenie strażaka.
4. Zna rodzaje i wyposażenie węży oraz sprzęt do ich obsługi i zasady konserwacji.
5. Wspólnie z zastępem budowała/ał linię wężową.

Mechanik sprzętu pożarniczego**

1. Zna zasady działania, budowę i obsługę motopompy.
2. Sprawnie posługuje się gaśnicą, hydronetką, kocem gaśniczym, bosakiem, sprzętem burzącym i tłumicą.
3. Potrafi wymienić środki transportowe używane przez straże pożarne.
4. Potrafi rozwinąć skróty określeń samochodów strażackich.
5. Potrafi udzielić pierwszej pomocy w przypadku oparzenia i porażenia prądem.

Strażak ratownik***

1. Potrafi zebrać informacje o stanie zaopatrzenia miejscowości w wodę oraz ustalić najdogodniejsze miejsce na ustawienie motopompy.
2. Zna rodzaje prądów gaśniczych wodnych.
3. Kierowała/ał budową linii wężowej oraz gaszeniem przez zastęp ognia podczas ćwiczeń.
4. Ukończyła/ył kurs pierwszej pomocy.
5. Prowadziła/ił służbową korespondencję radiową używając kryptonimów.